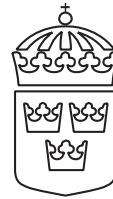

Regeringens proposition

2017/18:247

Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem

Prop.
2017/18:247

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 april 2018

Stefan Löfven

Per Bolund
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas i huvudsak förslag som syftar till att skapa ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem. Förslagen innebär i huvudsak att

- Pensionsmyndighetens uppdrag som försäkringsgivare på premiepensionsområdet klargörs
- Pensionsmyndighetens avtal med fondförvaltarna (fondavtal) ska minst innehålla vissa villkor
- fondförvaltare ska ansöka om att få ingå fondavtal med Pensionsmyndigheten
- fondförvaltare ska uppfylla vissa krav för att få ingå fondavtal
- Pensionsmyndighetens beslut att avslå en ansökan om att få ingå fondavtal ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol
- fonder på fondtorget ska vara hållbara
- det införs ett krav på pensionssparares egenhändiga undertecknande vid fondbyte
- Pensionsmyndigheten ska ta ut vissa avgifter från fondförvaltare
- det införs ett förbud mot marknadsföring och försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet via telefon.

Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, har ställt sig bakom förslagen. Regeringen föreslår att riksdagen beslutar om förkortad motionstid till 12 dagar.

Förslagen om egenhändigt undertecknande och förbudet mot marknadsföring och försäljning via telefon ska träda i kraft den 1 juli 2018. Övriga förslag ska träda i kraft den 1 november 2018.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)	14
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	16
2.4	Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	18
3	Ärendet och dess beredning	20
4	Bakgrund.....	21
4.1	Premiepensionssystemet.....	21
4.2	Behov av förändringar.....	22
5	Pensionsmyndighetens uppdrag	27
6	Fondavtal	29
6.1	Villkor i fondavtal	29
6.2	Ansökan om och krav för att få ingå fondavtal	33
6.3	Överföring av medel.....	37
7	Hållbarhet.....	38
7.1	Villkor i fondavtal	38
7.2	Krav för att få ingå fondavtal	39
8	Förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon.....	40
9	Egenhändigt undertecknande	44
10	Vissa administrativa förenklingar	47
10.1	Nya pensionssparare ska placeras direkt i förvalsalternativet.....	47
10.2	Premiepension ska kunna beviljas med tre månaders retroaktivitet i vissa fall.....	49
10.3	Ökat uttag av premiepension.....	51
10.4	Basränta i samband med felaktigt utbetald premiepension	52
10.5	Ränta vid återkrav av premiepension	53
10.6	Tidpunkten för övergång till traditionell försäkring	54
11	Avgifter från fondförvaltare.....	55
12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	56
13	Konsekvensanalys.....	58
14	Författningskommentar.....	63
14.1	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	63
14.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)	70

14.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	70	Prop. 2017/18:247
14.4	Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	70	
Bilaga 1	Lagförslag i betänkandet Fokus premiepension (SOU 2016:61) i relevanta delar.....	72	
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna beträffande betänkandet Fokus premiepension (SOU 2016:61).....	76	
Bilaga 3	Lagförslag i promemorian Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem.....	77	
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna beträffande promemorian Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem.....	88	
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	89	
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	104	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 april 2018.....	108	

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder),
3. lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
4. lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486).

Vidare föreslår regeringen att riksdagen beslutar att förkorta motions- tiden till 12 dagar.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 64 kap. 41 § ska upphöra att gälla,
dels att 56 kap. 5 och 9 §§, 64 kap. 1, 3, 14, 19, 22–25 och 40 §§, 108 kap. 15, 17 och 19 §§, 113 kap. 1 § och rubrikerna närmast före 64 kap. 24 och 40 §§ ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast efter 64 kap. 22 § ska lyda ”Överföring av medel och byte av fond”,
dels att det ska införas sex nya paragrafer, 64 kap. 17 a–17 d och 46 §§ och 113 kap. 41 §, och närmast före 64 kap. 17 a, 17 c och 46 §§ och 113 kap. 41 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

56 kap.

5 §

<i>Inkomstpension, tilläggspension och garantipension</i> får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.	<i>Allmän ålderspension</i> får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.
---	---

Bestämmelserna i första stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

9 §¹

Det som föreskrivs i 4 och 6 §§ gäller också i fråga om ökat uttag av allmän ålderspension.

Ökat uttag av premiepension kan dock tidigast göras från och med månaden efter den då ansökan kom in till Pensionsmyndigheten.

64 kap.

1 §

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser om premiepension i 2–6 §§.

Vidare finns bestämmelser om

¹ Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

- uttag av premiepension i 7–14 §§,
 - kapitalförvaltning, m.m. i 15–22 §§,
 - val och byte av fond i 23–27 §§,
 - ändrad pensionsrätt i 28–31 §§,
 - skadestånd i 32–36 §§, och
 - kostnader för premiepensionsverksamheten i 37–45 §§.
- överföring av medel och byte av fond i 23–27 §§,
 - skadestånd i 32–36 §§,
 - kostnader för premiepensionsverksamheten i 37–45 §§, och
 - förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon i 46 §.

3 §²

Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare för premiepension. Myndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer.

Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare för premiepension. *Pensionsmyndigheten ska erbjuda pensionsspararna valbara fonder med olika placeringsinriktning och riskprofil på ett fondtorget för premiepension.* Myndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer.

Pensionsmyndigheten ska förvalta premiepensionsmedlen genom att

1. ingå avtal om att erbjuda en fond på fondtorget (fondavtal) med fondbolag, fondföretag eller förvaltningsbolag enligt 1 kap. 1 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder (fondförvaltare),

2. ingå samarbetsavtal med Sjunde AP-fonden, och

3. placera medlen i fonder.

Pensionsmyndigheten ska granska att

1. fondförvaltare och fonder löpande uppfyller villkoren i fondavtalen, och

2. fondförvaltare löpande uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.

Ytterligare bestämmelser om Pensionsmyndighetens verksamhet m.m. finns i lagen (2017:230) om Pensionsmyndighetens försäkringsverksamhet i premiepensionssystemet.

² Senaste lydelse 2017:232.

Vid övergång till premiepension i form av livränta ska pensionen bestämmas med utgångspunkt i tillgångarnas värde vid inlösen av innehavet.

Inlösen ska ske snarast efter det att begäran kom in till Pensionsmyndigheten, dock tidigast *månaden* före den då livräntan första gången ska betalas ut.

Inlösen ska ske snarast efter det att begäran kom in till Pensionsmyndigheten, dock tidigast *tre månader* före den *månad* då livräntan första gången ska betalas ut.

Pensionsmyndighetens fondavtal

17 a §

Pensionsmyndighetens fondavtal ska vara affärsmässiga och standardiserade och i övrigt innehålla de villkor som krävs för att kunna upprätthålla god sed på premiepensionsområdet.

I fråga om en fondförvaltare ska ett fondavtal minst innehålla villkor om

- 1. affärsmodell, strategier och riktlinjer,*
- 2. organisation och nyckelpersoner,*
- 3. innehav av och handel med finansiella instrument,*
- 4. hantering av intressekonflikter,*
- 5. marknadsföring,*
- 6. tredjepartsförhållande och tredjepartsinformation,*
- 7. deltagande i gransknings- och uppföljningsarbete, och*
- 8. hållbarhetsarbete vid fondförvaltning.*

I fråga om fonden ska ett fondavtal minst innehålla villkor om

- 1. minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet, och*
- 2. innehav av och handel med finansiella instrument.*

17 b §

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om villkoret i 17 a § tredje stycket 1.

17 c §

Ett fondavtal ingås efter ansökan av en fondförvaltare hos Pensionsmyndigheten. Om ansökan bifalls, är ett avtal ingånget mellan fondförvaltaren och Pensionsmyndigheten.

Pensionsmyndigheten ska bifalla ansökan, om

1. fondförvaltaren uppfyller krav på verksamhetshistorik,

2. fondförvaltaren lämnar och åtar sig att lämna sådan information som avses i 4 kap. 24 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

3. fondförvaltaren åtar sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja förvaltarens fond i premiepensionssystemet,

4. fondförvaltaren åtar sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,

5. fondförvaltaren åtar sig att, med eller utan prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av Pensionsmyndigheten,

6. fondförvaltaren åtar sig att för varje år till Pensionsmyndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnader som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, och då ange hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna,

7. fonden uppfyller krav på avkastningshistorik,

8. fonden uppfyller krav på minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet,

och

9. fondförvaltaren och fonden i övrigt uppfyller de villkor i fondavtalet som Pensionsmyndigheten bestämmer.

17 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om ansökningsförfarandet enligt 17 c § första stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om kraven i 17 c § andra stycket 1, 7 och 8.

19 §³

Överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till fonder som har anmälts för registrering hos Pensionsmyndigheten och som förvaltas av fondförvaltare som

1. har rätt att driva fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

2. har slutit samarbetsavtal med myndigheten,

3. har åtagit sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av förvaltarens fonder i premiepensionssystemet,

4. har åtagit sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,

5. har åtagit sig att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av myndigheten, och

6. har åtagit sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kost-

Överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till en fond, om

1. fondförvaltaren och fonden uppfyller villkoren i fondavtalet, och

2. fondförvaltaren uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.

³ Senaste lydelse 2013:581.

Prop. 2017/18:247 *nadsslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.*

22 §

Pensionsmyndigheten får bestämma ett högsta antal *fonder* som *samtidigt får registreras* för en fondförvaltare.

Pensionsmyndigheten får bestämma ett högsta antal *fondavtal* som en fondförvaltare *får ingå*.

23 §

Pensionsspararen har rätt att bestämma var de medel som för spararens räkning förs över enligt 18 § ska placeras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om ett högsta antal fonder som samtidigt får antecknas på ett premiepensionskonto.

Pensionsspararen har rätt att bestämma var de medel som för spararens räkning förs över enligt 18 § ska placeras, *utom i det fall som avses i 24 §.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om ett högsta antal fonder som samtidigt får antecknas på ett premiepensionskonto.

Bestämmelser om fördelningen av medel när pensionsspararen bestämmer att hans eller hennes medel ska föras över till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden finns i 5 kap. 1 § andra stycket lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Val av fond när pensionsrätt fastställs första gången

Överföring av medel när pensionsrätt fastställs första gången

24 §⁴

Pensionsspararen ska upplysas om rätten att välja placering av de medel som avses i 23 § när pensionsrätt för premiepension första gången har fastställts för honom eller henne.

När pensionsrätt för premiepension fastställs första gången för en pensionssparare, ska Pensionsmyndigheten föra över de medel som avses i 23 § till sådan förvaltning som avses i 5 kap. 1 § tredje stycket lagen (2000:192) om all-

⁴ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Om pensionsspararen inte anmäler något val inom den tid som Pensionsmyndigheten beslutar, ska myndigheten föra över medlen till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder). Bestämmelser om fördelningen av medlen finns i 5 kap. 1 § andra stycket samma lag.

25 §

På begäran av pensionsspararen ska Pensionsmyndigheten placera om spararens fondmedel på det sätt som spararen anger.

Pensionsspararen ska upplysas om rätten att placera om fondmedlen.

En begäran om byte av fond ska vara egenhändigt undertecknad av pensionsspararen.

Avgifter för registrering av och information om fonder

Avgifter från fondförvaltare

40 §

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för

- registrering av fonder, och
- information om fonder.

Pensionsmyndigheten ska ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för

- handläggning av ansökan enligt 17 c §,
- granskning av fondförvaltare och fonder enligt 3 § tredje stycket, och
- information om fonder.

Bestämmelserna i 37 § andra stycket gäller även för sådana avgifter.

Förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon

46 §

Marknadsföring eller försäljning av tjänster och produkter på preiepensionsområdet får inte ske via telefon.

Ett avtal som har ingåtts i strid med förbudet i första stycket är ogiltigt. Pensionsspararen är då inte skyldig att betala för några

tjänster eller produkter.

Ett handlande som strider mot förbudet i första stycket ska vid tillämpning av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses som otillbörligt mot konsumenter. Ett sådant handlande kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 §§ marknadsföringslagen.

108 kap.

15 §

Den som är återbetalnings-skyldig enligt bestämmelserna i 2–6, 8 eller 9 § ska betala ränta på det återkrävda beloppet om den handläggande myndigheten avseende det återkrävda beloppet har

1. träffat avtal med honom eller henne om en avbetalningsplan, eller
2. medgett honom eller henne anstånd med betalningen.

Räntan ska beräknas från den dag då avtalet om avbetalningsplanen träffades eller anståndet medgavs. Ränta ska dock inte betalas för tid innan återkravet har förfallit till betalning.

17 §⁵

Den som är återbetalningsskyldig för premiepension enligt 2 § ska betala ränta på det felaktigt utbetalda beloppet med basränta enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) från utbetalningsdagen till och med dagen för Pensionsmyndighetens beslut om återkrav.

Bestämmelsen i 15 § tillämpas inte i fråga om premiepension.

Första stycket tillämpas inte om återkravet grundar sig på att premiepension har betalats ut för tid efter det att den försäkrade har avlidit.

19 §⁶

Om ett belopp som har återkrävts enligt bestämmelserna i 2–6, 8 eller 9 § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet.

För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635).

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas inte i

Om ett belopp som har återkrävts enligt *någon av* bestämmelserna i 2–9 §§ inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet.

⁵ Senaste lydelse 2011:1434.

⁶ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

113 kap.1 §⁷

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser i 2 §.

Vidare finns bestämmelser om

- ändring av beslut i 3–6 §§,
- omprövning av beslut i 7–9 §§,
- överklagande av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut i 10–15 §§,
- överklagande av allmän förvaltningsdomstols beslut i 16 och 17 §§,
- tidsfrister för begäran om omprövning och överklagande i 19 och 20 §§,
- handlingar till fel myndighet i 20 a §, och
- avvisningsbeslut i 21 §.

Slutligen finns särskilda bestämmelser om

- allmän ålderspension i 22–36 §§, *och* allmän ålderspension i 22–36 §§,
- förmåner till efterlevande i 37–40 §§, *och* förmåner till efterlevande i 37–40 §§, *och*
- beslut som rör fondförvaltare i 41 §.

Särskilda bestämmelser om beslut som rör fondförvaltare

41 §

I fråga om rättelse, ändring och överklagande av följande beslut av Pensionsmyndigheten gäller bestämmelserna i 36–49 §§ förvaltningslagen (2017:900):

1. Beslut enligt 64 kap. 17 c § om ansökan att ingå fondavtal med Pensionsmyndigheten.

2. Beslut enligt 64 kap. 40 § om att ta ut avgift från fondförvaltare.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018 i fråga om 64 kap. 25 och 46 §§ och i övrigt den 1 november 2018.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om samarbetsavtal som Pensionsmyndigheten har ingått med fondförvaltare före den 1 november 2018.

⁷ Senaste lydelse 2013:82.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 1 och 2 §§ lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §¹

Sjunde AP-fonden förvaltar fonder för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i socialförsäkringsbalken. Förvaltningen ska ske uteslutande i pensionsspararnas intresse.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 23 § *andra* stycket socialförsäkringsbalken, ska pensions-spararen kunna bestämma att medlen ska

När medel förs över med stöd av 64 kap. 23 § *tredje* stycket socialförsäkringsbalken, ska pensions-spararen kunna bestämma att medlen ska

1. placeras i en eller flera angivna fonder,
2. fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder, eller
3. fördelas mellan fonderna efter den risknivå som pensionsspararen anger.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 24 § *andra stycket* eller 26 § *andra stycket* socialförsäkringsbalken, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensions-spararens ålder.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 24 § eller 26 § *andra stycket* socialförsäkringsbalken, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

Sjunde AP-fonden får ur var och en av fonderna ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för respektive fond. Om kostnaderna avser flera av fonderna, ska de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Sjunde AP-fonden ska ta emot medel till och betala ut medel från fonderna enligt de anvisningar som Pensionsmyndigheten lämnar.

2 §²

Sjunde AP-fonden ska ingå samarbetsavtal enligt 64 kap. 19 § 2 socialförsäkringsbalken med Pensionsmyndigheten *samt göra de åtaganden som anges i samma paragraf.*

Sjunde AP-fonden ska ingå samarbetsavtal enligt 64 kap. 3 § *andra stycket* 2 socialförsäkringsbalken med Pensionsmyndigheten *och åta sig att uppfylla kraven i 17 c § andra stycket 3–6.*

Fondbestämmelserna för de fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden får inte tillåta att medel delas ut till någon annan än Pensionsmyndigheten. Sjunde AP-fonden får inte heller genom fonderna utöva

¹ Senaste lydelse 2010:1281.

² Senaste lydelse 2013:571.

sådan fondverksamhet som avser förvaltning av specialfonder enligt Prop. 2017/18:247
12 kap. lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2018.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler¹

dels att 3 kap. 4 a § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 1 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Detta kapitel gäller för distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument.

Kapitlet gäller även för avtal utanför affärslokaler mellan en näringsidkare och en konsument om finansiella tjänster. Kapitlet gäller dock inte för ett sådant avtal, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor eller om avtalet omfattas av konsumentkreditlagen (2010:1846).

Bestämmelserna gäller inte för de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs inom ramen för ett avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser.

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§ *och 4 a § tredje stycket*.

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§.

Med finansiella instrument avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. Det som sägs i detta kapitel om finansiella instrument gäller också andra finansiella produkter.

8 §³

Ångerfristen börjar löpa den dag då avtalet ingås. Vid avtal om livförsäkring börjar ångerfristen dock löpa den dag då konsumenten får kännedom om att försäkringsavtalet kommit till stånd.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket, 4 § andra stycket *eller 4 a § tredje*

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket *eller 4 § andra stycket kommer*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2014:14
3 kap. 4 a § 2014:221.

² Senaste lydelse 2014:221.

³ Senaste lydelse 2014:221.

Anmärkning: Ändringar av 3 kap. 1, 4 a och 8 §§ har föreslagits i prop. 2017/18:129 Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning.

stycket kommer konsumenten till konsumenten till handa.
handa.

Prop. 2017/18:247

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Prop. 2017/18:247 2.4 Förslag till lag om ändring i
marknadsföringslagen (2008:486)

Härigenom föreskrivs att 1 och 29 §§ marknadsföringslagen (2008:486) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

– *socialförsäkringsbalken,*

- lagen (1992:1672) om paketresor,
- tobakslagen (1993:581),
- lotterilagen (1994:1000),
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
- lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster,
- lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- lagen (2010:751) om betaltjänster,
- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölksersättning och tillskottsning,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden,

¹ Senaste lydelse 2018:174.

- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter,
- lagen (2016:415) om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalningstransaktioner,
- lagen (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel, och
- lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

29 §²

En näringsidkare får åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift) om näringsidkaren, eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar, uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot

- 7 §,
- 8 § och någon av bestämmelserna i 9, 10, 12–17 §§,
- 18 §,
- 20 §, eller
- någon av bestämmelserna i bilaga I till direktiv 2005/29/EG.

Detsamma gäller om en näringsidkare uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i

– 64 kap. 46 § socialförsäkringsbalken,

- 14 § första stycket 2 eller 3 eller 14 a § första stycket 2 eller 3 tobakslagen (1993:581),
- 7 kap. 3 § alkohollagen (2010:1622),
- 8 kap. 7 § första stycket, 8, 9 eller 14 § första eller andra stycket samt 15 kap. 4 § radio- och tv-lagen (2010:696),
- 11 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller 8 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet när det gäller ett erbjudande som inte är riktat bara till andra än konsumenter,
- 11 § första stycket 2 eller 12 § lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller också en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt har bidragit till överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

² Senaste lydelse 2017:427

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i juli 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lägga fram förslag på hur förändringar av premiepensionssystemet bör göras. Utredningen antog namnet 2016 års premiepensionsutredning (dir. 2014:107).

Betänkandet Fokus Premiépension (SOU 2016:61) överlämnades i september 2016. I betänkandet lämnas bl.a. förslag som syftar till att göra vissa administrativa förenklingar av premiépensionen.

Betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Fi2016/03397/FPM).

Mot bakgrund av Pensionsgruppens ställningstagande om behovet av ett mer tryggt fondtorg gav regeringen i december 2016 Pensionsmyndigheten i uppdrag att analysera och klargöra de risker som kan uppstå när fondförvaltare verksamma på Pensionsmyndighetens fondtorg brister i att följa reglerna. Myndigheten fick även i uppdrag att föreslå åtgärder för att reducera dessa risker. Uppdraget skulle redovisas i samråd med Finansinspektionen och efter inhämtande av synpunkter från Konsumentverket, Ekobrottsmyndigheten och berörda branschorganisationer. Pensionsmyndigheten slutredovisade uppdraget i juni 2017 i promemorian Stärkt konsumentskydd inom premiépensionen (dnr Fi2016/04460/FPM). I februari 2017 inkom Pensionsmyndigheten med en begäran om lagändring som innebär att det ska krävas pensionssparares egenhändiga undertecknande vid val och byte av fonder inom premiépensionssystemet (dnr Fi2017/00945/FPM). I regleringsbrevet för 2017 gav regeringen Pensionsmyndigheten i uppdrag att göra en översyn av kostnadssänkande åtgärder inom premiépensionssystemet. I september 2017 inkom Pensionsmyndigheten med svar på uppdraget i skrivelsen Översyn av kostnadssänkande åtgärder (dnr Fi2017/03684/FPM). Pensionsmyndigheten föreslår bl.a. att myndigheten ska få rätt att ta ut en årlig avgift från fondförvaltare för löpande granskning av fonder och fondförvaltare. Med utgångspunkt i dessa förslag har promemorian Ett tryggt och mer hållbart premiépensionssystem upprättats inom Finansdepartementet. I promemorian lämnas förslag som syftar till att skapa ett tryggt och mer hållbart premiépensionssystem. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Fi2017/04798/FPM).

I propositionen behandlas dels utredningens förslag om vissa administrativa förenklingar av premiépensionssystemet, dels promemorians förslag om ett tryggt och mer hållbart premiépensionssystem.

Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, har ställt sig bakom propositionens förslag.

Det är viktigt att Pensionsmyndigheten i god tid kan förbereda övergången till den nya ordningen samt informera pensions sparare och fondförvaltare om förändringarna innan förslagen träder i kraft. För att motverka bedräglig marknadsföring och aggressiv försäljning via telefon och för att minska risken för att oseriösa företag byter fonder åt

pensionsspararna, är det även av stor vikt att förslagen om egenhändigt undertecknande och förbudet mot marknadsföring och försäljning via telefon träder i kraft så fort som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2018. Mot den bakgrunden är det angeläget att riksdagen behandlar propositionen innan sommaruppehållet. Regeringen föreslår därför att riksdagen beslutar om förkortad motionstid till 12 dagar.

Pensionsgruppen har även tagit ställning för en större reformering av premiepensionssystemet genom en övergång till ett upphandlat fondtorg. Övergripande principer för en sådan förändring har presenterats i en särskild överenskommelse – Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner (dnr S2017/07369/SF). Förslag om en sådan förändring kommer att lämnas efter att frågan utretts.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 29 mars 2018 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*.

Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets förslag och synpunkter, som behandlas i avsnitt 8 och 13 samt i författning kommentaren. I förhållande till lagrådsremissen har en ändring gjorts i 64 kap. 22 § socialförsäkringsbalken. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats i den delen. Vidare har några språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Bakgrund

4.1 Premiepensionssystemet

Premiepensionen är en del av den allmänna pensionen och således i grunden en socialförsäkring vars syfte är att garantera ekonomisk trygghet under ålderdomen. Premiepensionen är inkomstgrundad och baseras på intjänade pensionsrätter i premiepensionssystemet. Alla svenska arbetstagare som är födda 1938 eller senare tjänar in till sin premiepension. Rätten till premiepension finns om man haft en pensionsgrundande inkomst i Sverige från 1995 och framåt.

För den enskilde innebär premiepensionssystemet att en summa motsvarande 2,5 procent av pensionsunderlaget årligen sätts in på ett premiepensionskonto hos Pensionsmyndigheten som är knutet till den enskilda individen. Under den s.k. sparandeperioden kan premiepensionskontot jämföras med en statlig fondförsäkring, där staten genom Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare och där den enskilde (försäkringstagaren eller pensionsspararen) har möjlighet att själv – inom ramen för de placeringsalternativ (fonder) som erbjuds i den statliga försäkringen – välja hur de inbetalda pengarna ska placeras och förvaltas. Den enskilda pensionsspararen bär också den finansiella risken för placeringen.

I en fondförsäkring är det försäkringsgivaren (staten) som bestämmer vilket utbud – dvs. vilka placeringsalternativ – som ska finnas tillgängligt inom ramen för försäkringen, och hur ickevals/förvalsalternativet ska vara närmare konstruerat. De årliga inbetalningarna till premiepensionskontot (sparandet i fondförsäkringen) sker enligt den s.k. livsinkomstprincipen, vilket innebär att det för de flesta pensions sparare kommer att handla om regelbundet återkommande inbetalningar under en mycket lång tidsperiod (hela arbetslivet). Pensionerna är livsvariga och premiepensionssystemet är därför ett livslångt obligatoriskt pensions sparande i försäkringsform. Att premiepensionssparandet är ett obligatoriskt livslångt sparande innebär bl.a. att premiepensionssystemet dels omfattar alla som arbetat i Sverige, dels omfattar mycket kapital.

Den genomsnittliga sparandefasen uppgår till 40 år och den genomsnittliga utbetalningsfasen till 20 år. Alla som har ett premiepensionssparande kan själv välja i vilka av de fonder som är valbara på Pensionsmyndighetens fondtorg som premiepensionskapitalet ska placeras. Kapitalet kan placeras i upp till fem olika fonder. För de individer som inte aktivt gör ett val när sparandet inleds placeras kapitalet i förvalsalternativet, i dag AP7 Såfa.

Marknadsvärdet för fondtorget för premiepensionen uppgår i dag till strax över 1 000 miljarder kronor och kan uppskattas fortsätta att växa till cirka 4 900 miljarder kronor år 2040. I samband med att en person ska börja ta ut sin pension, kan han eller hon välja att fortsätta spara i enskilda fonder på fondtorget, eller gå över till en traditionell försäkring.

För att en fondförvaltare ska kunna registrera fonder på fondtorget krävs att fondförvaltaren driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder, förkortad LV, som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), kallat UCITS-direktivet.

Dessutom krävs att fondförvaltaren ingår ett samarbetsavtal (standardavtal) med Pensionsmyndigheten.

4.2 Behov av förändringar

Utgångspunkt

Fondtorget för premiepensionen har funnits sedan 2000. Premiepensionen är således fortfarande ett nytt system för sparande. Det statliga förvalsalternativet inom premiepensionen förändrades 2010 då risknivån höjdes och förvaltningen i AP7 Såfa inriktades mot passiv aktieförvaltning. Systemet har i övrigt inte genomgått några större förändringar av grundläggande funktionssätt och förutsättningar sedan starten. Utvecklingen av fondtorget speglar samtidigt de omvärldsförändringar som har skett under den tid torget har existerat.

En grundläggande tanke då premiepensionssystemet utformades var att skapa förutsättningar för högre pensioner genom att ge pensions spararna möjlighet att tillgodogöra sig aktiemarknadens förväntade meravkast-

ning. Det var en viktig pusselbit i övergången från ett förmånsbestämt system där möjligheten till meravkastning från premiepensionen skulle kunna kompensera för att individens risk ökade i det reformerade pensionssystemet. Detta har hittills uppnåtts. Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen på premiepensionskapitalet sedan systemets start fram till sista december 2016 har varit cirka tre procentenheter högre än den genomsnittliga inkomsttillväxten, som vanligen bestämmer inkomstpensionens värdeutveckling.

En bärande idé med premiepensionen var och är alltså att pensionsspararna ska kunna välja fonder på fondtorget. Det innebär att pensionsspararna kan välja risknivå på pensionssparandet. I dag gäller i princip att alla fondförvaltare med fonder som följer det unionsrättsliga fondregelverket (UCITS-direktivet) och som har ingått ett samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten ska beredas möjlighet att delta på fondtorget för premiepensionen. Avsikten med det nuvarande systemet är således att sådana fonder som erbjuds och marknadsförs utanför premiepensionen också skulle kunna anslutas till fondtorget i stället för att särskilda regler för fonder på premiepensionens fondtorg skulle införas. Fondregelverket har emellertid omarbetats flera gånger sedan införandet av premiepensionssystemet, vilket medfört ökad rörelsefrihet inom EU och större frihet för fondernas innehav av finansiella instrument.

Under senare år har det tillkommit ett betydande antal fondförvaltare och fonder som uteslutande eller i princip uteslutande förvaltar kapital inom ramen för premiepensionssystemet. Det har utvecklats vad som skulle kunna benämnas ”premiepensionsfonder”, dvs. fonder som är helt beroende av att förvalta premiepensionsspararnas fondkapital i det statliga pensionssystemet. Premiepensionen har därigenom i vissa avseenden utvecklats till en delmarknad som har en betydande och på förhand given aggregering av nytt kapital, men som inte fullt ut speglar fondmarknaden och dess aktörer i övrigt. Sammantaget är antalet fonder på fondtorget nu mycket stort, vilket lett till att valsituationen för de flesta blir svår och snarast hämmar aktiva val.

En annan central utgångspunkt när premiepensionssystemet skapades var nämnd princip att endast fonder med tillstånd att bedriva fondverksamhet och som står under tillsyn skulle få medverka i systemet. Härigenom ansåg lagstiftaren att det kunde antas att fondförvaltningen inom premiepensionssystemet skulle komma att bedrivas under sunda former.

På senare tid har emellertid flera allvarliga händelser uppmärksammats på Pensionsmyndighetens fondtorg. Händelserna visar att såväl olämpliga som i vissa fall – enligt Pensionsmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens initiala bedömningar – brottsliga beteenden har förekommit på fondtorget. Bakom händelserna finns bolag med affärsidéer som utnyttjar det faktum att många pensionssparare har ett begränsat intresse för och otillräcklig kunskap om finansiella frågor, i nu aktuellt fall rör det komponenterna i det långsiktiga sparande som premiepensionen utgör. Ändå är det pensionsspararna som riskerar att betala priset för oseriöst ageranden hos vissa aktörer på fondtorget genom en lägre premiepension.

Närmare bestämt förekommer det olämpliga och skadliga aktiviteter i distributionsledet, dvs. inom ramen för den marknadsföring och förmed-

Prop. 2017/18:247 ling som riktar sig till premiepensionsspararna. Det förekommer även olämpliga dispositioner i den kapitalförvaltande verksamheten som utförs av fondförvaltare som är verksamma på Pensionsmyndighetens fondtorget. Därtill förekommer direkt olämpliga fondförvaltare.

Det agerande som Pensionsmyndigheten fått kännedom om och som myndigheten bedömt strida mot samarbetsavtalet har i ett antal fall lett till att myndigheten, i egenskap av försäkringsgivare, har sagt upp avtalet med aktuell fondförvaltare och avregistrerat fondförvaltarens fonder från fondtorget. I vissa fall har Pensionsmyndigheten observerat beteenden som enligt myndighetens uppfattning är straffbara. Pensionsmyndigheten har i sistnämnda fall gjort anmälningar till Ekobrottsmyndigheten som har inlett förundersökningar om misstänkta brott.

Utvecklingen har aktualiserat frågan om de krav för att driva fondverksamhet enligt nationell lagstiftning som genomför fondregelverket är tillräckligt långtgående för ett obligatoriskt pensionssparande som ska bidra till att trygga framtida försörjning för pensionärer och därmed även minska den ekonomiska risken för staten, och om det behöver ställas högre krav på fondförvaltare och fonder som deltar på fondtorget för premiepensionen.

Närmare om risker vid marknadsföring av fonder

Fondförvaltares marknadsföring på premiepensionsområdet sker på många sätt. Den kan ske via anställda hos fondförvaltaren, investeringsrådgivare eller försäkringsförmedlare i närstående bolag. Den kan även ske via avtal med externa ombud, telemarketingsäljare, försäkringsförmedlare etc. Om fondverksamheten och försäljningen finns inom samma företagsgrupp föreligger en risk för intressekonflikter mellan fondförvaltarens uppdrag, som är att tillvarata spararnas intressen, och andra affärsintressen inom företagsgruppen. Osunda avtalsförhållanden, provision och andra ersättningsstrukturer innebär en uppenbar risk för att spararnas intresse inte sätts i första rummet.

Under 2016 mottog Pensionsmyndigheten cirka 3 500 kundsynpunkter, varav drygt 1 300 synpunkter berörde fondtorget. Av dessa var det 1 119 klagomål och synpunkter som rörde rådgivning, förvaltning och fondförvaltare specifikt. Enligt Pensionsmyndigheten är det ett obestridligt faktum att pensionssparare utsätts för aggressiv och vilseledande marknadsföring.

Några av de vanligast förekommande kundsynpunkterna på marknadsföringen av fonder och förvaltningstjänster inom premiepensionen är följande. Telefonförsäljare tar kontakt med pensionssparare och uppger att de arbetar på Pensionsmyndigheten, att samtalet sker på uppdrag av myndigheten eller att den aktör de företräder på annat sätt samarbetar med myndigheten. För att öka trovärdigheten har vissa aktörer beställt fondbytesblanketter åt pensionsspararen. Vid kontakter med pensionssparare utlovar aktörer viss värdeutveckling i de fonder de företräder. Det förekommer också att aktörer felaktigt påstår att andra fonder har gått betydligt sämre än de egna fonderna eller att andra alternativ innebär högre avgift för premiepensionsspararen.

I andra fall använder försäljare andra produkter som försäljningsargument för val av en viss premiepensionsfond. Produkterna som påstås

erbjudas gratis eller under en viss period gratis benämns felaktigt som efterlevandeskydd, livförsäkring eller återbetalningsskydd.

Vissa aktörer skapar allmän oro, upplevs som hotfulla eller skapar en känsla av osäkerhet hos pensionsspararen genom att utnyttja sitt kunskapsövertag i finansiella frågor. Aktören framställer felaktigt sparares nuvarande fondval som dåligt.

Vissa försäljare förmår innehavaren av e-legitimation att använda den på ett felaktigt sätt. Detta kan ske så att innehavaren vilseleds att aktivera sin e-legitimation, medan någon annan placerar sig mellan den som legitimerar sig och den som identifierar användaren. Fel person släpps därmed in i den e-tjänst pensionsspararen legitimerar sig för. Ett missbruk kan också ske så att innehavaren förmås att medvetet aktivera sin e-legitimation för att någon annan ska bli insläppt i en e-tjänst. Missbruk av pensionssparares e-legitimationer är svårt att upptäcka för myndigheten.

Ett annat exempel innebär att en aktör genomför fondbyte via fullmakt eller en blankett för fondbyte som pensionsspararen inte har skrivit på.

Närmare om risken för fondförvaltning som inte syftar till pensionsspararnas bästa

Det finns risk att en fondförvaltare har innehav eller genomför transaktioner i fonder vars huvudsakliga syfte är att gynna andra än pensionsspararna. Som exempel kan nämnas innehav med betydande motpartsrisk, orimlig kreditrisk eller bristande avkastningspotential. Oseriös fondförvaltning kan visa sig i åtgärder för optimering av avgifter och i dolda avgifter eller kostnader. Ju högre kapital i en fond, desto större rabatt kräver Pensionsmyndigheten från fondens avgift. Därtill finns absoluta avgiftstak i premiepensionen som är beroende av typen av fond det är fråga om. Det finns en risk att en fond kategoriserats på ett sätt som medger högre avgiftsuttag, men sedan anges som en annan kategori av fond.

Att ta ut eller tillgodogöra sig värden ur fonderna på andra sätt och i annan omfattning än vad avtalet stipulerar är otillåtet. Pensionsmyndighetens uppfattning är dock att sådana ageranden har förekommit på fondtorget.

Intressekonflikter ska hanteras på ett professionellt sätt och i enlighet med gällande regelverk. Pensionsmyndigheten har dock kunnat konstatera att intern handel förekommit på ett sätt som inte varit i fondandelsägarnas intresse. Detta har enligt myndighetens uppfattning inneburit att pensionssparare som haft sina medel i de aktuella fonderna gått miste om värden som annars skulle ha tillgodogjorts dem.

Vidare är det av avgörande betydelse att information och framförallt värdering av innehav i fonderna är transparent och tillförlitlig. I några fall under de senaste åren har Pensionsmyndigheten kunnat konstatera att den information som fondförvaltare lämnat om innehavens värde vid en närmare granskning har visat sig vara felaktig.

Andra typer av oseriösa ageranden kan hänföras till osunda affärsmodeller som inte verkar för pensionsspararnas bästa. En särskild typ av risk som är förknippad med förvaltningen är att fondförvaltare köper, säljer och fusionerar fonder eller styr pensionssparare till fonder via

Prop. 2017/18:247 affärsupplägg inom en företagsgrupp eller med andra fondförvaltare (t.ex. via fond-i-fonder) på ett sätt som inte främjar pensionsspararnas intressen.

Fond-i-fond-lösningar gör det svårare att överblicka innehaven och riskerar att leda till för hög avgiftsnivå för pensions sparare. Lösningen innebär att premiepensionskapital kan förvaltas i fonder vars fondförvaltare inte har samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten och som därmed inte behöver leva upp till de krav och villkor som gäller på fondtorget. Det kan även göra det svårt att fastställa hur stor den sammanlagda fondförmögenheten är. Placering i underliggande fonder utanför fondtorget skapar betydande risk för att myndighetens rabattmodell inte fungerar så som tänkt. Myndigheten är beroende av att fondförvaltare har gjort den, ibland komplexa, rabattberäkningen korrekt. Ytterligare komplexitet i rabattberäkningen uppkommer om det finns underliggande fonder i flera led. Enligt Pensionsmyndigheten förekommer nu beskrivna förfaranden för kringgående av rabattmodellen.

Närmare om risken för olämpliga fondförvaltare

En allvarlig risk för premiepensionssystemet är givetvis att oseriösa fondförvaltare får tillträde till fondtorget. Det kan handla om ägarbilden eller hur verksamheten är eller har varit organiserad. Det kan även röra sig om olämpliga nyckelpersoner med betydande inflytande i bolaget. En risk som Pensionsmyndigheten särskilt har påtalat är att existerande och seriösa fonder på fondtorget köps upp av olämpliga fondförvaltare som har för avsikt att ta betalt på annat sätt än enbart genom förvaltningsavgiften, exempelvis genom att tillskansa sig delar av fondkapitalet eller avkastningen på ett sätt som bryter mot god sed på premiepensionsområdet.

Detta är faktorer som kan vara svåra att upptäcka inför avtalstecknande och den löpande granskningen. Det är därför centralt att vidta flera och kompletterande åtgärder som säkerställer att endast seriösa förvaltare har förutsättningar att klara av kraven för tillträde till fondtorget.

Behov av reformering

Lagstiftaren utgick vid införandet av premiepensionssystemet från att förekomsten av en öppen och konkurrensutsatt fondmarknad skulle säkerställa att fonderna var konkurrenskraftiga. Vidare ansågs kraven på att ett fondbolag har tillstånd och står under tillsyn skulle borga för sundhet inom premiepensionen. Tanken var att på så sätt erbjuda en möjlighet för pensions spararen att välja bland ett urval fonder och på så sätt kunna påverka sin pension utifrån personliga preferenser. Premiepensionen som sådan har fyllt sitt syfte väl och har i genomsnitt hittills levererat en mycket god avkastning. Det finns dock en inte obetydlig spridning i utfallet, vilket gör att det inte gäller alla pensions sparare.

Inom ramen för den pensionsöversyn som pågår har det emellertid kunnat konstateras uppenbara problem med premiepensionssystemet. Det har visat sig att den nuvarande konstruktionen med ett öppet fondtorg skapar effektivitetsförluster och inte ger den trygghet som bör prägl

allmän pension. Mot den bakgrunden finns det anledning att nu ta ett större ansvar för utfallet och för de fonder som finns på fondtorget. Det är även rimligt att konstruktionen tar sin utgångspunkt i hur pensionssparare agerar och inte utifrån hur de borde agera. Premiépensionen är en del av socialförsäkringssystemet och trygghet bör därför vara i fokus för konstruktionen.

Pensionsgruppen har med den utgångspunkten slagit fast att förvalet ska vara utgångspunkten i premiépensionssystemet. Staten bör ta ett större ansvar och en analys av utformning och risknivå för förvalet ska därför genomföras i syfte att uppnå ett långsiktigt tryggt förval som samtidigt ger en god och rimlig avkastning. Den som vill ta ett eget ansvar för hur sparade medel placeras ska även fortsatt kunna välja fonder. Fondtorget som staten erbjuder måste dock vara tryggt och det nuvarande öppna fondtorget ska därför ersättas med ett upphandlat fondtorg för vilket en särskild huvudman ska ha ansvar. En sådan reform kommer att leda till påtagliga förändringar av utbudet på fondtorget, men behöver utredas innan den kan genomföras.

Det är dock av stor vikt att de problem med oseriösa aktörer som har uppdagats på premiépensionens fondtorg åtgärdas i väntan på nu beskriven reform med utgångspunkten i ett upphandlat fondtorg. I syfte att säkerställa trygghet och kvalitet på dagens fondtorg har Pensionsgruppen därför kommit överens om att införa huvuddelen av de åtgärder som Pensionsmyndigheten har föreslagit i promemorian Stärkt konsumentskydd inom premiépensionen.

5 Pensionsmyndighetens uppdrag

Regeringens förslag: Det ska klargöras att Pensionsmyndigheten ska

- erbjuda pensionspararna valbara fonder med olika placeringsinriktning och riskprofil på ett fondtorg för premiépension,
- förvalta premiépensionsmedlen genom att ingå avtal om att erbjuda en fond på fondtorget (fondavtal) med företag som har rätt att driva fondverksamhet (fondförvaltare), ingå samarbetsavtal med Sjunde AP-fonden och placera medlen i fonder, samt
- granska att fondförvaltare och fonder löpande uppfyller villkoren i fondavtalen och att fondförvaltare löpande uppfyller vissa krav för att ingå fondavtal.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

I fråga om klargörandet att Pensionsmyndigheten ska förvalta premiépensionsmedlen genom att ingå fondavtal, samarbetsavtal och placera medlen i fonder, avstyrker *Sveriges advokatsamfund* förslaget på den grunden att statliga myndigheter inte kan ingå avtal med varandra.

I fråga om klargörandet att Pensionsmyndigheten ska granska fondförvaltare och fonder, framhåller *Finansinspektionen (FI)* och *Sveriges advokatsamfund* att fondförvaltare redan står under tillsyn (i

Prop. 2017/18:247 Sverige eller hemlandet) och anser att förslaget innebär risk för dubbelarbete. Sveriges advokatsamfund anser att en sådan ordning dessutom kommer i konflikt med grunderna för tillsynen av fondförvaltare i UCITS-direktivet och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, förkortat EUF-fördraget. FI anser att tyngdpunkten i Pensionsmyndighetens verksamhet i stället bör ligga på att begränsa tillträdet till fondtorget så att olämpliga fondförvaltare stängs ute.

Skälen för regeringens förslag: I 64 kap. 3 § SFB anges att Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare för premiepension och att myndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer.

Premiepensionssystemet bygger på att Pensionsmyndigheten ska erbjuda pensionsspararna valbara fonder med olika placeringsinriktning och riskprofil på ett fondtorget för premiepension (prop. 1998/99:98 s. 25 f. och 39). Detta bör framgå av 64 kap. 3 § SFB.

För att en fondförvaltare ska kunna erbjuda fonder på fondtorget krävs i dag att fondförvaltaren ingår samarbetsavtal (standardavtal) med Pensionsmyndigheten. Avtalet mellan fondförvaltarna och Pensionsmyndigheten bör benämnas "fondavtal" i stället för "samarbetsavtal". Detta för att skilja avtalen mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna från avtal mellan Pensionsmyndigheten och Sjunde AP-fonden ("samarbetsavtalet"). Det bör därför anges i 64 kap. 3 § SFB att Pensionsmyndigheten ska ingå avtal med fondförvaltare om att erbjuda en fond på fondtorget (fondavtal). Med fondförvaltare avses fondbolag, fondföretag och förvaltningsbolag, dvs. företag som har rätt att driva fondverksamhet.

Av 64 kap. 19 § SFB och 5 kap. 2 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder), förkortad LAP, framgår – till skillnad från vad *Sveriges advokatsamfund* har utgått från – att Pensionsmyndigheten och Sjunde AP-fonden ska ingå samarbetsavtal. Detta bör även anges i 64 kap. 3 § SFB.

Slutligen bör det i 64 kap. 3 § SFB anges att Pensionsmyndigheten ska placera medlen i fonder.

Till skillnad från vad FI och Sveriges advokatsamfund har utgått från, granskar Pensionsmyndigheten redan i dag att fondförvaltare och fonder iakttar samarbetsavtalet. Regeringen anser därför att det i 64 kap. 3 § SFB bör anges att Pensionsmyndigheten ska granska att fondförvaltare och fonder löpande uppfyller villkoren i fondavtal och att fondförvaltare löpande uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6 SFB.

Pensionsmyndigheten utövar inte tillsyn över fondförvaltare. Samtidigt vilar premiepensionssystemets funktionssätt på att Pensionsmyndigheten granskar att fondförvaltare och fonder löpande uppfyller villkoren i fondavtalen och att fondförvaltare löpande uppfyller vissa krav för att få ingå fondavtal. Pensionsmyndigheten kan – som ett led i granskningen av fondförvaltare och fonder – säga upp ett fondavtal med en fondförvaltare, om fondförvaltaren eller fonden inte löpande uppfyller dessa villkor och krav. En sådan ordning kommer inte i konflikt med grunderna för tillsyn av fondförvaltare i EU-rätten. Regeringen förutsätter att Pensionsmyndigheten och Finansinspektionen samarbetar med varandra vid granskning av fondförvaltare och fonder samt tillsyn över fondförvaltare.

6.1 Villkor i fondavtal

Regeringens förslag: Pensionsmyndighetens fondavtal ska vara affärsmässiga och standardiserade och i övrigt innehålla de villkor som krävs för att kunna upprätthålla god sed på premiepensionsområdet.

I fråga om en fondförvaltare ska ett fondavtal, utöver det som föreslås i avsnitt 7.1, minst innehålla villkor om

- affärsmodell, strategier och riktlinjer
- organisation och nyckelpersoner
- innehav av och handel med finansiella instrument
- hantering av intressekonflikter
- marknadsföring
- tredjepartsförhållande och tredjepartsinformation
- deltagande i gransknings- och uppföljningsarbete.

I fråga om en fond ska ett fondavtal minst innehålla villkor om

- minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet
- innehav av och handel med finansiella instrument.

Det ska införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter om villkoret om minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås att fondavtalen ska innehålla ett villkor om högsta andel av det totala förvaltade fondkapitalet som får förvaltas inom ramen för premiepensionssystemet.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

I fråga om villkoret om högsta andel av det totala fondkapitalet som får förvaltas inom ramen för premiepensionssystemet, avstyrker *Riksgäldskontoret (RGK)*, *Konkurrensverket*, *Fondbolagens förening*, *Insiderfonder AB*, *Pensionärernas Riksorganisation (PRO)*, *Skagen AS*, *Skandia Liv*, *SPF Seniorerna*, *Svenska Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen*, *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*, *Swedbank AB*, *Swedish House of Finance vid Handelshögskolan i Stockholm (SHoF)* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* villkoret på den grunden att det träffar seriösa fondförvaltare med populära fonder. *Pensionsmyndigheten* anser att villkoret ska ligga på fondnivå, eftersom det är olämpligt att Pensionsmyndigheten kan komma att vara i stort sett den enda andelsägaren i en enskild fond. Det ökar motpartsriskerna. Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Swedbank AB och TCO anser att villkoret ska ligga på fondförvalternivå, eftersom förslaget syftar till att motverka oseriösa fondförvaltare (inte enskilda fonder).

I fråga om villkoret om avkastningshistorik, avstyrker RGK, Konkurrensverket, Insiderfonder AB, Skandia Liv, SPF Seniorerna, Sveriges Aktiesparares Riksförbund, SHoF och TCO villkoret på den grunden att det ökar trösklarna för nya fondförvaltare att ingå fondavtal.

Prop. 2017/18:247 Fondbolagens förening, Insiderfonder AB, PTK, Skagen AS, Sveriges Aktiesparares Riksförbund, Swedbank AB, SHoF och TCO anser att detta villkor är obehövligt, sett mot bakgrund av kravet på verksamhets-historik. De framhåller dessutom att det är missvisande och kan kringgås. Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen och Svenska Fondhandlareföreningen, anser att villkoret ska gälla fondförvalternivå.

I fråga om villkoret om minsta tillåtna förvaltad kapital, avstyrker RGK, Konkurrensverket, Insiderfonder AB, Skandia Liv, SPF Seniorerna, Sveriges Aktiesparares Riksförbund och TCO det på den grunden att det ökar trösklarna för små fondförvaltare att ingå fondavtal. Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen och Svenska Fondhandlareföreningen anser att villkoret ska gälla fondförvalternivå.

Fondbolagens förening, Skagen AS, Skandia Liv, Svenska Bankföreningen och Svenska Fondhandlareföreningen, *Svenskt Näringsliv*, Swedbank AB och TCO anser att de kvantitativa villkoren ska ersättas av kvalitativa villkor.

Finansinspektionen (FI), Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen och Sveriges advokatsamfund anser att flera av villkoren i fondavtalen behöver klargöras, varvid FI, Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen och Svenska Fondhandlareföreningen anser att det är oklart om villkoren om fondförvaltarens och fondens verksamhet går utöver de krav som följer av fondregelverket.

Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen och Svenska Fondhandlareföreningen, anser regeringens föreskriftsrätt strider mot 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen, förkortad RF, eftersom föreskrifter om enskildas personliga ställning och deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes ska meddelas genom lag.

Insiderfonder AB och *Sveriges advokatsamfund* anser att det inte ska vara Pensionsmyndigheten som ansvarar för den närmare innebörden av villkoren i fondavtalen och att föreskrifter om villkoren om högsta andel av det totala förvaltade fondkapitalet som förvaltas inom ramen för premiepensionssystemet och minsta tillåtna förvaltad kapital ska framgå av lag. Sveriges advokatsamfund anser att Pensionsmyndighetens fondavtal kan strida mot artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget eller konkurrenslagen (2008:579).

FI påpekar att villkoren om fondförvaltarens och fondens verksamhet skapar ett informationsövertag för Pensionsmyndigheten och anser att det bör klargöras hur myndighetens rätt till information förhåller sig till likabehandlingsprincipen av andelsägarna i fondregelverket. Insiderfonder AB anser att villkoret om att redovisa fondernas innehav av och handel med finansiella instrument kan strida mot samma princip.

Eligo Asset Management AB, IKC Fonder AB, Independent Investment Group Sweden AB, Sveriges advokatsamfund och *Tellus Fonder AB* anser att UCITS-direktivet är ett hinder mot att i värdlandet ställa krav på utländska fondförvaltare som går utöver de krav som ställs i hemlandet.

Skälen för regeringens förslag: Förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna regleras i dag i samarbetsavtal, dvs. vilar på civilrättslig grund (se avsnitt 6.2). Samarbetsavtalen är avtal om

samarbete mellan myndigheten och förvaltarna samt om priset för förvaltartjänsten (prop. 1997/98:151 s. 408). I avtalen regleras t.ex. frågor om rutiner för överföring av information och medel mellan myndigheten samt prisreduktion för fonder som erbjuds på fondtorget (samma prop. s. 413). Samarbetsavtalen är standardavtal. Det innebär att samma villkor gäller för alla fondförvaltare som erbjuder fonder på fondtorget (prop. 2009/10:44 s. 26).

Förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna ska också fortsättningsvis regleras genom avtal, dvs. vila på civilrättslig grund. I avsnitt 5 föreslås att avtalet ska benämnas fondavtal. Fondavtalen bör – såsom nuvarande samarbetsavtal – vara standardavtal. Detta för att samma villkor ska gälla för alla fondförvaltare som erbjuder fonder på fondtorget.

Pensionsmyndigheten har under de senaste två åren uppmärksammat att flera fondförvaltare genom bl.a. försäljning och marknadsföring av fonder – eller bristande hantering av intressekonflikter – handlat på ett sätt som strider mot samarbetsavtalet. Myndigheten har därför sagt upp flera samarbetsavtal på grund av avtalsbrott, och i vissa fall även polisanmält fondförvaltare för misstänkt ekonomisk brottslighet, vilket lett till att det för närvarande pågår flera förundersökningar. Flera fall granskas av svenska och utländska tillsynsmyndigheter och i ett fall har en utländsk tillsynsmyndighet ingripit mot fondförvaltarens styrelseledamöter. Det är inte acceptabelt att fondförvaltare som inte ser till pensionsspararnas bästa erbjuder fonder på fondtorget, särskilt mot bakgrund av att premiepensionen är ett obligatoriskt fondsparande. Ett sätt att minska risken för detta är att reglera vilka villkor som Pensionsmyndigheten ska ställa i fondavtalen. Ett annat sätt är att ställa krav på fondförvaltarna för att få ingå fondavtal (se avsnitt 6.2).

Regeringen anser därför att det av 64 kap. SFB bör framgå vilka villkor som fondavtalen minst ska innehålla. På samma sätt som i dag bör Pensionsmyndigheten kunna ställa ytterligare villkor i fondavtalen vid sidan av de villkor som anges i 64 kap. SFB.

Eftersom Pensionsmyndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer (64 kap. 3 § SFB), bör det anges i lag att fondavtalen ska vara affärsmässiga. Detta innebär att Pensionsmyndigheten ska beakta bästa branschstandard och fondtorgets särskilda funktionssätt vid utformningen av villkoren i fondavtalen. I affärsmässighet ligger också att fondavtalen bör innehålla villkor om t.ex. köpstopp och uppsägning av avtal.

Det bör framgå av lagen att fondavtalen är standardiserade. Det bör också framgå av lagen att fondavtalen i övrigt ska innehålla de villkor som krävs för att kunna upprätthålla god sed på premiepensionsområdet. Det innebär att Pensionsmyndigheten ska ställa villkor som innebär att pensionsspararnas intressen tas tillvara och konsumentskyddet på premiepensionsområdet upprätthålls.

Vidare bör det framgå av lag att fondavtalen på fondförvaltar nivå ska innehålla villkor om

- affärsmodell, strategier och riktlinjer
- organisation och nyckelpersoner
- innehav och handel med finansiella instrument
- hantering av intressekonflikter

- Prop. 2017/18:247
- marknadsföring
 - tredjepartsförhållanden och tredjepartsinformation
 - deltagande i gransknings- och uppföljningsarbete.

I promemorian föreslås att fondavtalen ska innehålla ett villkor om den högsta andel av det totala fondkapitalet som får förvaltas inom ramen för premiepensionssystemet. Ett sådant villkor ökar förutsättningarna för marknadsmässig fondförvaltning. Samtidigt träffar villkoret även, som flera remissinstanser framhåller, seriösa fondförvaltare med populära fonder. Av den orsaken, och med beaktande av att övriga villkor i fondavtalen och de krav för att få ingå fondavtal som föreslås i avsnitt 6.2 framstår som tillräckliga för att motverka risken för att oseriösa fondförvaltare erbjuder fonder på fondtorget, lämnar regeringen inget sådant förslag.

Det bör också i lag anges vissa villkor som ska ställas på fondnivå. Till skillnad från flera remissinstanser anser regeringen att fondavtalen på fondnivå bör innehålla villkor om minsta tillåtna förvaltat kapital utanför premiepensionssystemet. Ett sådant villkor säkerställer att fonden löpande klarar konkurrensen på den vanliga fondmarknaden. Fondavtalen bör också innehålla villkor om en fonds innehav och handel med finansiella instrument.

Vissa remissinstanser anser att flera av villkoren i fondavtalen behöver klargöras, framför allt om villkoren om fondförvaltarens och fondens verksamhet går utöver de krav som följer av fondregelverket. Regeringen konstaterar att avsikten är att villkoren om fondförvaltarens och fondens verksamhet ska gå utöver de krav som följer av fondregelverket.

Insiderfonder AB och *Sveriges advokatsamfund* anser dels att det inte ska vara Pensionsmyndighetens ansvar att utforma den närmare innebörden av villkoren i fondavtalen, dels att villkoret om minsta tillåtna förvaltat kapital ska framgå av lag. Det kan inte uteslutas att nivåerna för villkoret om minsta tillåtna förvaltat kapital behöver ändras. Regeringen anser därför – till skillnad från *Insiderfonder AB* och *Sveriges advokatsamfund* – att innebörden av villkoret om minsta tillåtna förvaltat kapital bör regleras av föreskrifter på lägre nivå än lag. Det innebär att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § RF kan meddela föreskrifter om villkoret. Regeringen avser att ge Pensionsgruppen tillfälle att yttra sig över de avsedda föreskrifterna innan de beslutas. Till skillnad från *Insiderfonder AB* och *Sveriges advokatsamfund* anser regeringen att det i övrigt bör vara Pensionsmyndigheten som ansvarar för den närmare utformningen av villkoren.

Vissa remissinstanser anser att regeringens utrymme att meddela föreskrifter strider mot 8 kap. 2 § första stycket 1 RF, eftersom de bedömer att det är fråga om sådana föreskrifter om enskildas personliga ställning och deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes som ska meddelas genom lag. Regeringen konstaterar att det i stället är fråga om föreskrifter som avses i 8 kap. 7 § första stycket 2 RF, dvs. föreskrifter som enligt grundlag inte behöver meddelas genom lag (den s.k. restkompetensen). Samtidigt bör grunderna för premiepensionssystemet regleras i lag.

Vissa remissinstanser anser att UCITS-direktivet är ett hinder mot att i världlandet ställa krav på utländska fondförvaltare som går utöver de krav

som ställs i hemlandet. Premiepensionssystemet är ett öppet system. Det innebär att alla (svenska och utländska) fondförvaltare kan erbjuda fonder på fondtorget. Men premiepensionssystemet är också en del av socialförsäkringssystemet och det står medlemsstaterna i EU fritt att i det systemet ställa krav som är påkallade av systemets särskilda natur (prop. 1997/98:151 s. 409–411 och prop. 2002/03:150 s. 262–266). Det finns också redan i dag särskilda villkor för fondförvaltare som vill omfattas av premiepensionssystemet (64 kap. 19 § SFB). Av rättsfallet Falk Pharma (mål C-410/14) följer dessutom att svenska och utländska fondförvaltare behöver behandlas lika för att premiepensionssystemet inte ska komma i konflikt med EUF-fördraget. Det innebär att premiepensionssystemet står i överensstämmelse med EU-rätten. Det gäller också i förhållande till UCITS-direktivet (prop. 1997/98:151 s. 409–411 och prop. 2002/03:150 s. 262–266).

Vissa remissinstanser anser att villkoren i fondavtalen om fondförvaltarens och fondens verksamhet skapar ett informationsövertag för Pensionsmyndigheten, som i sin tur strider mot den s.k. likabehandlingsprincipen av andelsägarna i fondregelverket. Den förutsätter att alla andelsägare i en fond behandlas på samma sätt. Premiepensionssystemet är ett fondförsäkringssystem, där kapitalförvaltningen sker i fonder som sköts av fondförvaltare som är fristående från Pensionsmyndigheten. Fondförsäkringsmodellen innebär att Pensionsmyndigheten är andelsägare i de fonder där medlen placeras. Det är emellertid den enskilde pensionsspararen som bestämmer hos vilka förvaltare medlen ska placeras och som bär den finansiella risken för placeringen (prop. 2009/10:44 s. 24). Enligt regeringens mening kan likabehandlingsprincipen inte utgöra något hinder mot att Pensionsmyndigheten – som enda andelsägare i fonderna på Pensionsmyndighetens fondtorg för premiepension – ställer upp villkor om information i fondavtalen.

Den omständigheten att förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna regleras genom avtal innebär inte, som Sveriges advokatsamfund anser, att myndighetens uppdrag som försäkringsgivare inom premiepension kommer i konflikt med EUF-fördragets bestämmelser om konkurrens eller konkurrenslagen.

6.2 Ansökan om och krav för att få ingå fondavtal

Regeringens förslag: Ett fondavtal ingås efter ansökan av en fondförvaltare hos Pensionsmyndigheten om att ingå fondavtal med myndigheten. Om ansökan bifalls, är ett avtal ingånget mellan fondförvaltaren och Pensionsmyndigheten.

Pensionsmyndigheten ska bifalla ansökan om att få ingå fondavtal, om

- fondförvaltaren, utöver det som föreslås i avsnitt 7.2, uppfyller krav på verksamhetshistorik
- fondförvaltaren gör de åtaganden som i dag krävs för att överföring av medel till en fond ska kunna ske
- fonden uppfyller krav på avkastningshistorik och minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet

– fondförvaltaren och fonden i övrigt uppfyller de villkor i fondavtalet som Pensionsmyndigheten bestämmer.

Pensionsmyndighetens beslut att inte bifalla ansökan ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Förvaltningslagen ska tillämpas i fråga om rättelse, ändring och överklagande av Pensionsmyndighetens beslut.

Det ska införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om ansökningsförfarandet.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om kraven på verksamhetshistorik, avkastningshistorik och minsta tillåtna förvaltad kapital.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian lämnas inget förslag om att regeringen eller den myndighet som regeringen föreskriver ska kunna meddela föreskrifter om en ansökan om att få ingå fondavtal. I promemorian föreslås att kravet på avkastningshistorik och minsta tillåtna förvaltad kapital ska ställas upp som villkor i fondavtalen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Pensionsmyndigheten anser att myndigheten bör kunna meddela föreskrifter om ansökningsförfarandet.

I fråga om kravet på verksamhetshistorik, avstyrker *Konkurrensverket* kravet på den grunden att det innebär att nya fondförvaltare inte kan ingå fondavtal.

I fråga om kravet på avkastningshistorik, avstyrker *Riksgäldskontoret (RGK)*, *Konkurrensverket*, *Insiderfonder AB*, *Skandia Liv*, *SPF Seniorerna*, *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*, *Swedish House of Finance vid Handelshögskolan i Stockholm (SHoF)* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* kravet på den grunden att det ökar trösklarna för nya fondförvaltare att ingå fondavtal. *Fondbolagens förening*, *Svenska Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen*, *Insiderfonder AB*, *Privattjänstemannakartellen (PTK)*, *Skagen AS*, *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*, *Swedbank AB*, *SHoF* och *TCO* anser att kravet är obehövt, sett mot bakgrund av kravet på verksamhetshistorik. De framhåller dessutom att kravet är missvisande och kan kringgås. *Fondbolagens förening* anser att kravet ska ställas på fondförvalternivå.

I fråga om kravet på minsta tillåtna förvaltad kapital, avstyrker *RGK*, *Konkurrensverket*, *Insiderfonder AB*, *Skandia Liv*, *SPF Seniorerna*, *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *TCO* kravet på den grunden att det ökar trösklarna för små fondförvaltare att ingå fondavtal. *Fondbolagens förening*, *Skagen AS*, *Svenska Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen* anser att kravet ska ställas på fondförvalternivå.

Fondbolagens förening, *Skagen AS*, *Skandia Liv*, *Svenska Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen*, *Svenskt Näringsliv*, *Swedbank AB* och *TCO* anser att de kvantitativa kraven ska ersättas av kvalitativa krav.

Insiderfonder AB och *Sveriges advokatsamfund* anser att föreskrifter om kraven på verksamhetshistorik, avkastningshistorik och minsta tillåtna förvaltade kapital ska framgå av lag.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och Sveriges advokatsamfund anser att förslaget – som innebär att samma slag av rättsliga prövningar kan göras i olika domstolsslag – leder till en risk för olikartad rättstillämpning. *Stockholms tingsrätt, Finansinspektionen (FI), Eligo Asset Management AB, IKC Fonder AB, Independent Investment Group Sweden AB* och *Tellus Fonder AB* anser att det rättsliga förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna behöver klargöras.

Skälen för regeringens förslag

Ett ansökningsförfarande

I dag är ingående av civilrättsliga samarbetsavtal mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna oregerat. Eftersom premiepensions-systemet innehåller betydande belopp och årligen tillförs ytterligare medel är det viktigt för en fondförvaltare att kunna erbjuda sina fonder på fondtorget. För att Pensionsmyndighetens bedömningar i samband med ingående av fondavtal ska präglas av förutsägbarhet och öppenhet, anser regeringen att ett formellt ansökningsförfarande bör införas. En fondförvaltare som vill erbjuda en fond på fondtorget hos Pensionsmyndigheten bör alltså få ansöka om att få ingå ett fondavtal. Ett ansökningsförfarande med en formell och transparent prövning av om kraven för att få ingå fondavtal är uppfyllda kan dessutom stävja ansökningar om fondavtal från oseriösa fondförvaltare. Ett beslut att avslå en ansökan om att få ingå fondavtal bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § RF meddela föreskrifter om ansökningsförfarandet.

Krav för att få ingå fondavtal

För att motverka risken för att oseriösa fondförvaltare får ingå fondavtal, bör vissa krav ställas, dels på fondförvalternivå, dels på fondnivå.

Vid sidan av det krav som framgår av avsnitt 7.2, bör en fondförvaltare för att få ingå ett fondavtal göra de åtaganden som framgår av 64 kap. 19 § 3–6 SFB. Det innebär att fondförvaltaren ska

- åta sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ LV till pensionssparare som har valt eller överväger att välja förvaltarens fond,
- åta sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,
- åta sig att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av myndigheten, och
- åta sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnader som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, och då ange hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.

Till skillnad från *Konkurrensverket* anser regeringen att fondförvaltare också bör uppfylla ett krav på verksamhetshistorik. Det innebär att en fondförvaltare – vid ansökan om att få ingå fondavtal – ska visa att den har förvaltat en eller flera fonder under en viss sammanhängande

Prop. 2017/18:247 tidsperiod. Ett sådant krav säkerställer att fondförvaltarens verksamhet kan bedömas vid tidpunkten för prövningen av ansökan.

Till skillnad från flera remissinstanser, anser regeringen att fondavtalen bör innehålla villkor om avkastningshistorik och om minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet på fondnivå. Kravet på avkastningshistorik säkerställer att fonden – vid tidpunkten för prövningen av en ansökan om att få ingå fondavtal – kan bedömas. Kravet på minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet säkerställer att fonden – vid tidpunkten för prövningen av ansökan om att få ingå fondavtal – har klarat konkurrensen på den vanliga fondmarknaden.

Slutligen bör fondförvaltaren och fonden i övrigt uppfylla de villkor i fondavtalet som Pensionsmyndigheten bestämmer. Det innebär att Pensionsmyndigheten bestämmer vilka villkor i fondavtalet som ska vara uppfyllda redan vid tidpunkten för prövningen av en ansökan om fondavtal. Det bör t.ex. kunna vara de villkor som framgår av avsnitt 7.1. Det ankommer på Pensionsmyndigheten att tillkännage vilka villkor i fondavtalen som ska vara uppfyllda redan vid prövningen av en ansökan.

Det kan inte uteslutas att kraven behöver ändras återkommande. Mot den bakgrunden anser regeringen – till skillnad från *Insiderfonder AB* och *Sveriges advokatsamfund* – att innebörden av kraven bör framgå av föreskrifter på lägre nivå än lag. Det innebär att regeringen bör kunna meddela föreskrifter om kraven. Regeringen avser att ge Pensionsgruppen tillfälle att yttra sig över de avsedda föreskrifterna innan de beslutas.

Rättelse, ändring och överklagande

Bestämmelserna i 113 kap. SFB utgör en särreglering i förhållande till bestämmelserna i 36–49 §§ förvaltningslagen (2017:800), förkortad FL. Bestämmelserna i 113 kap. SFB – som gäller för beslut i ärenden om förmåner – bör inte gälla för Pensionsmyndighetens beslut att avslå en ansökan om fondavtal. Regeringen anser därför att bestämmelserna i 36–49 §§ FL bör tillämpas på Pensionsmyndighetens beslut att avslå en ansökan om att få ingå fondavtal.

Flera remissinstanser anser att det rättsliga förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna behöver klargöras. Förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna regleras i dag i samarbetsavtalet, dvs. vilar på civilrättslig grund (se bl.a. Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 29 augusti 2016 i mål nr 4224-16, den 1 mars 2018 i mål nr 6391-17 och den 1 mars 2018 i mål nr 7525-17 samt Justitiekanslerns beslut den 13 februari 2018 i 10807-17-4.3). Den omständigheten att fondförvaltarna i stället ska ingå fondavtal förändrar inte det synsättet (se avsnitt 5 och 6.1). *ISF* och Sveriges advokatsamfund anser att förslaget – som innebär att samma slag av rättsliga prövningar kan göras i olika domstolsslåg – leder till en risk för olikartad rättstillämpning. Regeringen konstaterar att prövningen i allmän förvaltningsdomstol går ut på att ta ställning till om kraven för att få ingå fondavtal är uppfyllda. Tvister om tillämpningen av fondavtalen, såsom Pensionsmyndighetens åtgärd att t.ex. köpstoppa en fond på fond-

6.3 Överföring av medel

Regeringens förslag: Överföring av medel får göras till en fond som fondförvaltaren förvaltar, om

1. fondförvaltaren och fonden uppfyller villkoren i fondavtalet, och
2. fondförvaltaren, utöver det som föreslås i avsnitt 7.2, uppfyller vissa krav för att få ingå fondavtal.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Sveriges advokatsamfund föreslår att Pensionsmyndighetens åtgärd att inte överföra medel till en fond enligt 64 kap. 19 § SFB ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag: Av 64 kap. 19 § SFB framgår under vilka förutsättningar Pensionsmyndigheten får föra över medel till fonder. En förutsättning för att medel ska få föras över är att fondförvaltaren har slutit samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten (64 kap. 19 § 2 SFB).

I § 10.5 i allmänna villkor för samarbete mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltare anges: ”Om Pensionsmyndigheten bedömer att Fondförvaltaren inte fullgör eller inte kan förväntas fullgöra sina skyldigheter enligt dessa allmänna villkor, enligt lag eller andra författningar som reglerar Fondförvaltarens verksamhet, kan Pensionsmyndigheten stoppa handeln för köp i Fondförvaltarens fond/er till den tidpunkt då Fondförvaltaren har åtgärdat de aktuella bristerna. Om en Fondförvaltare inte fullgör sin skyldighet enligt § 11.1 och § 11.2 kan Pensionsmyndigheten stoppa handeln för köp i Fondförvaltarens fond/er till den tidpunkt då Pensionsmyndigheten gör bedömningen att Fondförvaltaren åter följer de allmänna villkoren. Om köpstopp införs ska Pensionsmyndigheten underrätta Fondförvaltaren om köpstoppet och om anledningen till detta. Om Pensionsmyndigheten överväger att avregistrera Fondförvaltarens fond/er ska en utredning om detta genomföras. Under utredningstiden har myndigheten rätt att stoppa handeln för köp fram till att själva avregistreringen äger rum eller att utredning avslutas utan åtgärd.”

Att Pensionsmyndigheten inte får föra över medel till en fond om en fondförvaltare inte fullgör sina skyldigheter bör framgå av lag.

I avsnitt 6.2 föreslås att kraven på att göra de åtaganden som framgår av 64 kap. 19 § 3–6 SFB ska vara uppfyllda för att en fondförvaltare ska få ingå ett fondavtal. I avsnitt 7.2 föreslås att fondförvaltare ska lämna hållbarhetsinformation.

Regeringen anser därför att bestämmelsen i 64 kap. 19 § SFB bör formuleras om, så att överföring av medel får göras till en fond som fondförvaltaren förvaltar, om

1. fondförvaltaren och fonden uppfyller villkoren i fondavtalet, och
2. fondförvaltaren uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.

Prop. 2017/18:247 Till grund för Pensionsmyndighetens åtgärd att inte överföra medel till en fond enligt 64 kap. 19 § SFB ligger ett affärsbeslut om att köpstoppa den aktuella fonden. Tvister om tillämpningen av fondavtalen prövas i allmän domstol eller i ett skiljeförfarande. Regeringen anser därför – till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* – att Pensionsmyndighetens åtgärd att inte överföra medel till en fond enligt 64 kap. 19 § SFB inte ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

7 Hållbarhet

7.1 Villkor i fondavtal

Regeringens förslag: Ett fondavtal ska, utöver det som föreslås i avsnitt 6.1, innehålla villkor om hållbarhetsarbete vid fondförvaltning.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Konkurrensverket och *Nationalekonomiska institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet* avstyrker förslaget på den grunden att det innebär att vissa fondförvaltare inte kan ingå fondavtal. Också *Eligo Asset Management AB*, *IKC Fonder AB*, *Independent Investment Group Sweden AB*, *Svenskt Näringsliv* och *Tellus Fonder AB* avstyrker förslaget. *Svenskt Näringsliv* anser – liksom *Pensionsmyndigheten*, *Konsumentverket*, *Sjunde AP-fonden*, *Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet*, *Fondbolagens förening*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Privattjänstemannakartellen (PTK)*, *Skagen AS*, *Svenska Bankföreningen* och *Svenska Fondhandlareföreningen* – att det kommer att vara svårt att utforma villkoret om hållbarhetsarbete vid fondförvaltning på ett lämpligt sätt. *Eligo Asset Management AB*, *IKC Fonder AB*, *Independent Investment Group Sweden AB* och *Tellus Fonder AB* anser att fondavtal inte behöver innehålla villkor om hållbarhet. *Pensionsmyndigheten*, *Finansinspektionen (FI)*, *Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet* och *Swedish House of Finance vid Handelshögskolan i Stockholm (SHoF)* anser att det inte ska ankomma på Pensionsmyndigheten att utforma den närmare innebörden av villkoret i fondavtalen. *Konsumentverket* befarar att förslaget ökar incitamentet för fondförvaltare att överdriva informationen om hållbarhetsarbetet vid förvaltning av fond. *Sveriges konsumenter* anser att det ska ställas höga krav på hållbarhetsarbete vid fondförvaltning.

Skälen för regeringens förslag: Sedan 2015 gäller ett nytt mål för finansmarknadspolitiken, som innebär att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling genom att finansmarknadernas aktörer ska beakta miljömässiga, sociala och bolagsstyrningsaspekter, s.k. ESG-aspekter (Environmental, Social and Governance). I Sverige och internationellt sker en snabb utveckling när det gäller integrering av ESG-aspekter inom finansiell analys och förvaltning. Effekterna av hållbarhetsrelaterade händelser, t.ex. klimatförändringar, bedöms i allt större

utsträckning få företagsekonomiska konsekvenser och ESG-integrering tillämpas därför av allt fler kapitalförvaltare som ett sätt att bedöma investeringens risk- och avkastningspotential.

Det är därför viktigt att fondförvaltare beaktar hållbarhetsarbete vid fondförvaltning och regeringen anser – till skillnad från *Konkurrensverket*, *Institutionen för nationalekonomi vid Uppsala universitet*, *Eligo Asset Management AB*, *IKC Fonder AB*, *Independent Investment Group Sweden AB*, *Svenskt Näringsliv* och *Tellus Fonder AB* – att ett fondavtal bör innehålla villkor om hållbarhetsarbete vid fondförvaltning.

Flera remissinstanser anser att det kommer att vara svårt att utforma villkor om hållbarhetsarbete vid fondförvaltning på ett lämpligt sätt. Avsikten är att villkoret om hållbarhetsarbete vid fondförvaltning ska utgöra en miniminivå för hållbarhetsarbete vid fondförvaltning, som ska inspirera och motivera fondförvaltare att beakta hållbarhetsarbete. Som en allmän utgångspunkt bör kunna gälla att en fondförvaltare som inte alls beaktar hållbarhetsarbete vid fondförvaltning inte uppfyller villkoret.

Villkoret bör kunna anpassas till marknadsutvecklingen. Det innebär att utformningen av den närmare innebörden av villkoret bör ta hänsyn till förutsättningarna för att beakta hållbarhet vid förvaltning av olika slag av fonder – t.ex. aktiefonder, blandfonder, indexfonder och räntefonder – och förekomsten av olika slag av metoder för hållbarhetsarbete vid fondförvaltning. Regeringen anser därför – till skillnad från *Pensionsmyndigheten*, *FI*, *Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet* och *SHoF* – att det bör ankomma på Pensionsmyndigheten att utforma den närmare innebörden av villkoret i fondavtalen.

7.2 Krav för att få ingå fondavtal

Regeringens förslag: Pensionsmyndigheten ska bifalla en ansökan om att få ingå fondavtal, om fondförvaltaren, utöver det som föreslås i avsnitt 6.2, lämnar och åtar sig att lämna information om hållbarhet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Finansinspektionen (FI), *Konsumentverket* och *Sveriges advokatsamfund* anser att förslaget innebär en dubbelreglering för svenska fondförvaltare. Sveriges advokatsamfund anser dessutom att UCITS-direktivet utgör hinder mot att i värdlandet ställa krav på utländska fondförvaltare som går utöver de krav som ställs i hemlandet. Konsumentverket anser att hållbarhetsinformation ska göras tillgänglig på fondtorget på ett för pensionsspararna lättillgängligt sätt. *Sveriges konsumenter* framhåller svårigheterna för pensionsspararna att göra hållbara fondval.

Skälen för regeringens förslag: Enligt UCITS-direktivet ska det för en värdepappersfond finnas information i form av informationsbroschyr, årsberättelse, halvårsredogörelse och basfakta för investerare (faktablad). Innehållet i och utformningen av dessa obligatoriska informationskällor framgår av artiklarna 68–82 i direktivet. Direktivet ger medlemsstater

Prop. 2017/18:247 rätt att ställa högre nationella krav på innehållet i informationsbroschyr, årsberättelse och halvårsredogörelse.

Enligt 4 kap. 24 § LV ska ett fondbolag för varje värdepappersfond som bolaget förvaltar lämna den information som behövs för förståelsen av fondens förvaltning med avseende på hållbarhet, däribland i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Informationen ska beskriva 1) vilka hållbarhetsaspekter som beaktas i förvaltningen, 2) den eller de metoder som används för hållbarhetsarbetet och 3) uppföljningen av hållbarhetsarbetet. Informationen ska finnas tillgänglig på fondbolagets webbplats. Därutöver ska information enligt 1) och 2) lämnas i fondens informationsbroschyr och årsberättelse. Information enligt 3) ska lämnas i fondens årsberättelse eller i en separat rapport. Om hållbarhetsaspekter inte beaktas vid förvaltningen av fonden, ska i stället uppgift om detta finnas tillgänglig på fondbolagets webbplats samt i fondens informationsbroschyr och årsberättelse.

Bestämmelsen i 4 kap. 24 § LV går utöver minimikraven i UCITS-direktivet och gäller för svenska värdepappersfonder, oavsett om dessa förvaltas av ett fondbolag eller ett förvaltningsbolag. Bestämmelsen gäller även för Sjunde AP-fondens förvaltning av fonder (5 kap. 7 § LAP). För utländska värdepappersfonder som marknadsförs i Sverige gäller de informationskrav som följer av nationell lagstiftning som genomför UCITS-direktivet i fondförvaltarens hemland.

Det är viktigt att pensionssparare kan göra hållbara fondval. Det innebär – som *Konsumentverket* är inne på – att hållbarhetsinformation bör tillgängliggöras på fondtorget på ett för pensionsspararna lättillgängligt sätt. Fondregelverket innebär ingen skyldighet för (svenska och utländska) fondförvaltare att lämna hållbarhetsinformation till Pensionsmyndigheten. Regeringen anser därför – till skillnad från *FI*, *Konsumentverket* och *Sveriges advokatsamfund* – att det bör införas ett krav på fondförvaltare att lämna och åta sig att lämna hållbarhetsinformation för att få ingå ett fondavtal.

Förslaget innebär att svenska och utländska fondförvaltare behandlas lika. Regeringen konstaterar att en sådan ordning inte – som Sveriges advokatsamfund gör gällande – strider mot UCITS-direktivet (se avsnitt 6.1).

8 Förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon

Regeringens förslag: Marknadsföring eller försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet ska inte få ske via telefon.

Ett avtal som har ingåtts i strid med förbudet är ogiltigt. Pensionsspararen är då inte skyldig att betala för några tjänster eller produkter.

Ett handlande som strider mot förbudet ska anses som otillbörligt mot konsumenterna och kunna medföra marknadsstörningsavgift.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget på den grunden att det kommer i konflikt med Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG av den 23 september 2002 om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG, förkortat distansförsäljningsdirektivet, eftersom det av artikel 10 framgår att försäljning av finansiella produkter via telefon – t.ex. produkter på premiepensionsområdet – är tillåten.

Institutionen för nationalekonomi vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet ifrågasätter om förslaget behövs, eftersom marknadsföring och försäljning av produkter på premiepensionsområdet via telefon utgör investeringsrådgivning som omfattas av tillståndsplikt enligt lagen om värdepappersmarknaden som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU, förkortat MiFID II.

Stockholms tingsrätt, Konsumentverket, Fondbolagens förening, Skagen AS, Svenska Bankföreningen och *Svenska Fondhandlareföreningen* anser att innebörden av förbudet är oklar. *Stockholms tingsrätt* anser dessutom att förslaget skapar bevisvärigheter för pensionspararna. *Konsumentverket* anser att förbudet ska kopplas till 3 § marknadsföringslagen. *Sveriges advokatsamfund* anser att den civilrättsliga verkan av förbudet inte ska vara ogiltighet, eftersom det innebär att konsumenten kan komma att stå utan försäkringsskydd. *Konsumentverket* anser att förslaget ska placeras i lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler i stället för socialförsäkringsbalken. Inte heller *Sveriges advokatsamfund* anser att förbudet ska placeras i socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag: Bedräglig marknadsföring och aggressiv försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet via telefon är ett stort problem. Under 2016 mottog Pensionsmyndigheten cirka 3 500 kundsynpunkter, varav drygt 1 300 synpunkter berörde fondtorget. Av dessa var det 1 119 klagomål och synpunkter som rörde rådgivning, förvaltning och fondförvaltare specifikt. En vanlig synpunkt är att telefonförsäljare ringer upp pensionsparare och uppger att de arbetar på Pensionsmyndigheten eller att samtalet sker på uppdrag av – eller i samarbete med – myndigheten. Det förekommer också att fondförvaltare – eller personer som de samarbetar med – utlovar viss värdeutveckling i fonderna och att andra finansiella produkter, t.ex. efterlevandeskydd, livförsäkring och återbetalningsskydd, används som försäljningsargument för val av en viss fond. Det förekommer slutligen att vissa fondförvaltare – eller personer som de samarbetar med – skapar allmän oro, upplevs som hotfulla eller skapar en känsla av osäkerhet hos pensionspararen genom att utnyttja sitt kunskapsövertag i finansiella frågor.

I dag finns det ett formkrav vid ingående av avtal genom telefonförsäljning av förvaltningstjänster eller rådgivningstjänster som avser premiepensionen (3 kap. 4 a § lagen [2005:59] om distansavtal och avtal utanför affärslokaler, förkortad DAL). Formkravet innebär att avtal om

Prop. 2017/18:247 sådana tjänster ingås genom att konsumenten skriftligen accepterar näringsidkarens erbjudande. Formkravet skyddar konsumenterna från att per telefon fatta ogenomtänkta beslut och det har inte framkommit att dessa regler brister. Kravet på skriftlig accept vid telefonförsäljning har tvärtom bidragit till att kraftigt stärka kundskyddet på området.

Som anförs ovan finns det dock fortfarande problem på marknaden bl.a. i form av bedräglig marknadsföring och aggressiv telefonförsäljning. Konsumentverket har återkommande pekat på faran med telefonförsäljning inom premiepensionens område och Pensionsmyndigheten gör bedömningen att det inte finns något egenvärde i att pensions-sparare ska ta beslut i komplexa frågor om hela sitt premiepensions-innehav via telefon. Omständigheterna på detta område är speciella. Premiepensionen är i grunden en socialförsäkring vars syfte är att garantera ekonomisk trygghet under ålderdomen. Införandet av premiepensionen har förstärkt finansmarknadens betydelse för privatekonomin och innebär att den enskilda pensions-spararen har möjlighet att själv – inom ramen för de placeringsalternativ som erbjuds i den statliga försäkringen – välja hur de inbetalda pengarna ska placeras och förvaltas. Den enskilda pensions-spararen bär också den finansiella risken för placeringen.

Systemet innebär att enskilda, som i många fall inte annars ägnar sig åt finansiella placeringar, behöver ta ställning till komplexa frågor. Det finns därför anledning att överväga särskilda åtgärder för att ytterligare stärka konsumentskyddet på området. Regeringen delar bedömningen att beslut om investeringar med pensionsändamål är komplexa beslut som inte är lämpliga att ta per telefon. Enligt regeringens mening finns det därför anledning att införa ett förbud mot marknadsföring och försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet via telefon. Till följd av det förbud som nu föreslås bör kravet på skriftlig accept vid telefonförsäljning på premiepensionsområdet i 3 kap. 4 a § DAL upphävas, vilket i sin tur föranleder vissa följändringar i lagen.

Investeringsrådgivning, dvs. tillhandahållande av personliga rekommendationer till en kund i fråga om en eller flera transaktioner som avser finansiella instrument, förutsätter tillstånd enligt 2 kap. 1 § lagen om värdepappersmarknaden (2007:528), som genomför MiFID II. Rådgivning som avser finansiella instrument som ingår i premiepensionssystemet är investeringsrådgivning (prop. 2016/17:162 s. 257 f.).

Förbudet träffar inte investeringsrådgivning som är tillståndspliktig. Det kan vara svårt att avgöra om en kommunikation mellan en näringsidkare och en pensions-sparare om placering av tillgångar i finansiella instrument utgör rådgivning, marknadsföring eller försäljning. Genom att utgå från pensions-spararens perspektiv vid bedömningen av om en kommunikation mellan en näringsidkare och en pensions-sparare är rådgivning, blir utrymmet för en näringsidkare att rekommendera en placering av tillgångar i finansiella instrument utan att detta ska anses utgöra tillståndspliktig investeringsrådgivning mycket begränsat (SOU 2015:2 s. 400–412).

Nationalekonomiska institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet anser att tillståndsplikten för investeringsrådgivning är tillräcklig för att tillgodose konsumentskyddet på premiepensionsområdet. Även om utrymmet för marknadsföring eller försäljning som avser

finansiella instrument som ingår i premiepensionssystemet vid ett telefonsamtal mellan en näringsidkare och en pensionssparare utan att något moment av investeringsrådgivning ingår är mycket begränsat, anser regeringen att tillståndsplikten för investeringsrådgivning inte är tillräcklig för att tillgodose konsumentskyddet på premiepensionsområdet. Till det kommer att investeringsrådgivning gäller transaktioner som avser finansiella instrument, dvs. såvitt nu är av intresse andelar i fonder (på fondtorget).

Till skillnad från *Konsumentverket* och *Sveriges advokatsamfund* anser regeringen att förbudet lämpligen bör tas in i sektorslagstiftningen (64 kap. SFB) och inte i den allmänna civil- och marknadsrättsliga lagstiftningen.

Vissa remissinstanser anser att innebörden av förbudet är oklar. *Stockholms tingsrätt* anser dessutom att förslaget skapar bevisvärigheter för pensionsspararna. Konsumentverket anser att förbudet ska kopplas till 3 § marknadsföringslagen (2008:486), förkortad MFL.

Förbudet gäller marknadsföring och försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet via telefon, dvs. att telefonsamtal inte får utgöra ett led i marknadsföring eller försäljning av produkter eller tjänster på premiepensionsområdet. Med telefon avses taltelevoni-kommunikation, dvs. att det rör sig om ett muntligt telefonsamtal, oavsett vilken typ av telefon eller teknik som används. Förbudet gäller t.ex. marknadsföring och försäljning av efterlevandeskydd (livförsäkring) och förvaltningstjänster (t.ex. diskretionär förvaltning). Det går inte – som Konsumentverket anser – att koppla förbudet till 3 § MFL, eftersom den bestämmelsen träffar t.ex. ”fast egendom, arbetstillfällen och andra nyttigheter”.

I frågan om civilrättslig verkan av förslaget, anser Sveriges advokatsamfund att den inte ska vara ogiltighet. *Lagrådet* föreslår en annan utformning av regleringen för att det tydligare ska framgå att ogiltighet av avtalet kan göras gällande endast av pensionsspararen. Lagrådet anser vidare att det inte uttryckligen behöver regleras att pensionsspararen vid ogiltighet av avtalet inte är skyldig att betala för några tjänster eller produkter. Regeringen har nyligen i propositionen *Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning* (prop. 2017/18:129) bedömt att ogiltighet och en uttrycklig betalningsskyldighetsregel är att föredra ur konsumentskyddssynpunkt i det sammanhanget. Samma bedömning gjordes även vid utformningen av det nuvarande skriftlighetskravet vid telefonförsäljning på premiepensionsområdet (3 kap. 4 a § DAL, prop. 2013/14:71). Det finns inte anledning att här göra en annan bedömning. Till skillnad från Sveriges advokatsamfund och Lagrådet anser regeringen därför att regleringen om ett förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon av tjänster och produkter på premiepensionsområdet bör utformas på motsvarande sätt, dvs. det bör föreskrivas att ett avtal som har ingåtts i strid med förbudet är ogiltigt och att pensionsspararen då inte är skyldig att betala för några tjänster eller produkter. Ogiltighet innebär att ett avtal om en tjänst eller en produkt på premiepensionsområdet, t.ex. efterlevandeskydd, inte gäller. Samtidigt utgör förslaget inte något hinder mot att pensionsspararen ingår ett nytt avtal om en tjänst eller en produkt på premiepensionsområdet.

I frågan om marknadsrättslig verkan av förbudet, bör ett handlande som strider mot förbudet anses som otillbörlig mot konsumenterna, som kan medföra marknadsstörningsavgift.

Distansförsäljningsdirektivet är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv. Direktivet omfattar inte det statliga premiepensionssystemet i sig, men träffar vissa tjänster på premiepensionsområdet (se prop. 2013/14:71 s. 11 f. och prop. 2004/05:13 s. 38 f. och 145 f.). Nu aktuell fråga får dock anses ligga utanför direktivets tillämpningsområde. Det innebär att direktivet inte – såsom Sveriges advokatsamfund anser – utgör ett hinder mot det föreslagna förbudet.

Lagrådet föreslår att bestämmelsen i 1 § andra stycket MFL ska tas bort. Regeringen konstaterar att det i det aktuella lagstifningsärendet inte finns beredningsunderlag för att ta ställning till förslaget.

9 Egenhändigt undertecknande

Regeringens förslag: En begäran om byte av fond ska vara egenhändigt undertecknad av pensionsspararen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås att också en anmälan om val av fond enligt 64 kap. 24 § SFB ska vara egenhändigt undertecknad av pensionsspararen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm, Institutionen för nationalekonomi med statistik på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Privattjänstemannakartellen (PTK), Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco), Svenskt Näringsliv, Swedish House of Finance vid Handelshögskolan i Stockholm (SHoF) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* anser att det är viktigt att e-legitimation kan användas.

Skälen för promemorians förslag

Nuvarande ordning

I 64 kap. 23–35 §§ SFB finns bestämmelser om val och byte av fond. Innebörden av bestämmelserna är att pensionsspararna själva ska ges möjlighet att bestämma var deras pensionsmedel ska placeras. Beträffande byte av fond gäller att Pensionsmyndigheten på pensionsspararens begäran ska placera om spararens fondmedel på det sätt spararen anger. Varken i SFB eller i dess förarbeten anges emellertid närmare på vilket sätt spararen ska kunna begära fondbyte. Frånvaron av sådan reglering innebär emellertid inte att spararen har rätt att få tillgång till ett specifikt tillvägagångssätt eller förfarande. Administrativa frågor av det slaget har i stället ansetts vara en sak för Pensionsmyndigheten att avgöra och reglera i verkställighetsföreskrifter utifrån tillgänglig system-

funktionalitet och de säkerhets- och servicemässiga överväganden myndigheten gör över tid.

I 111 kap. 4 § SFB anges att enskild får rättshandla genom att använda självbetjäningstjänster på internet i den utsträckning som framgår av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Rättshandlingarna har då samma rättsverkan som om de utförts i enlighet med de föreskrifter och formkrav som annars gäller.

Pensionsmyndigheten har idag föreskrifter som innebär att fondbyte antingen kan beställas i myndighetens självbetjäningstjänst på internet efter identifikation med e-legitimation eller på blankett som fastställs och förtryckts av myndigheten. I föreskrifterna anges att en sådan blankett ska skrivas under av pensionsspararen eller av spararens företrädare.

Uppmärksammade problem

En pensionssparare som ska göra ett nytt fondval eller byta fonder inom premiepensionssystemet kan göra det genom att logga in på Pensionsmyndighetens webbplats, eller genom att fylla i en blankett som skickas till Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten har sedan juni 2017 tagit bort möjligheten att använda personlig kod (PIN-kod) vid inloggning i myndighetens e-tjänster. Numera kan inloggning i dessa endast ske genom användning av e-legitimation, vilket bedöms leda till höjd säkerhet. Sedan februari 2014 har det inte varit möjligt att göra fondbyten med hjälp av PIN-kod. I stället ska fondbyten göras med användning av e-legitimation eller en fysisk blankett (fondbytesblankett) som fastställts och förtryckts av myndigheten. Enligt myndigheten skulle dessa åtgärder få till följd att förvaltningsföretag inte skulle kunna genomföra fondbyten åt sina kunder.

I februari 2017 lämnade Pensionsmyndigheten in en framställan till regeringen om ändring i socialförsäkringsbalken som innebär krav på egenhändig underskrift vid fondval (dnr Fi2017/00945/FPM). Pensionsmyndigheten har i promemorian Stärkt konsumentskydd inom premiepensionen påpekat att det är av vikt att den begärda lagändringen i framställan genomförs.

I takt med att fondutbudet i premiepensionssystemet har ökat har det uppstått en marknad för företag som erbjuder olika typer av tjänster med koppling till systemet. Dessa har genom åren i huvudsak handlat om olika typer av rådgivningstjänster som innebär att företag säljer rekommendationer och placeringsalternativ där kunderna sedan själva beställer fondbyten med stöd av dessa råd, visatjänster som innebär att företag på sina webbplatser tillhandahåller information om kundernas premiepensionskonton och förvaltningstjänster som innebär att företag beställer fondbyten som ombud på kundernas premiepensionskonton (s.k. diskretionär förvaltning).

Tjänsterna, i synnerhet förvaltningstjänsterna, har under årens lopp visat sig innebära en rad problem både för pensionsspararna och för Pensionsmyndigheten. Problemen bottnar många gånger i att tjänsterna marknadsförs med aggressiva och olämpliga affärsmetoder och att tjänsternas mervärde för spararna kan ifrågasättas. Det har i sin tur medfört en stor mängd klagomål från spararna, inte bara till Pensionsmyndigheten utan även till andra myndigheter och organ. För

Prop. 2017/18:247 Pensionsmyndighetens del har tjänsterna även inneburit att myndighetens datasystem har överbelastats periodvis när ombud har beställt fondbyten för många pensionssparare samtidigt genom automatiserade förfaranden (så kallade massfondbyten).

På regeringens uppdrag stoppade Pensionsmyndigheten möjligheten till massfondbyten via internet den 1 december 2011. Stoppet påverkade emellertid inte pensionsspararnas möjlighet att byta fonder via ombud.

Sedan februari 2014 – då möjligheten att göra fondbyten med PIN-kod togs bort – kan fondbyten endast beställas i myndighetens självbetjäningstjänst via internet efter inloggning med e-legitimation eller på fondbytesblankett. För förvaltningsföretagens del innebar förändringen att de är hänvisade till att beställa fondbyte via blankett eftersom de inte har tillgång till sina kunders e-legitimationer och därför inte kan använda sig av självbetjäningstjänsten. Den totala mängden fondbyten har visserligen minskat men samtidigt har andelen fondbyten via blankett ökat kraftigt. Pensionsmyndigheten uppskattar att ca 70 procent av antalet fondbyten via blankett i dag beställs av förvaltningsföretag. Det stora antalet blankettbeställningar som har föregått dessa byten har tidvis inneburit tekniska problem och ökade administrationskostnader för Pensionsmyndigheten.

Trots att Pensionsmyndighetens självbetjäningstjänst för fondbyten nu endast är öppen för pensionsspararen själv, genom kravet på e-legitimation, har det enligt Pensionsmyndigheten vid ett flertal tillfällen inträffat att förvaltningsföretag eller företag knutna till sådana bolag otillbörligen har använt sig av spararens e-legitimation och bytt fonder i systemet. En annan kvarstående brist är att ett förvaltningsföretag kan gå runt massfondbytesstoppet i självbetjäningstjänsten genom att göra massuttag av fondbytesblanketter och med hjälp av dessa beställa manuella fondbyten för stora grupper sparare samtidigt. De åtgärder som vidtagits har således inte varit tillräckliga för att helt åtgärda problemen.

Krav på egenhändigt undertecknande vid fondbyte

Många pensionssparare upplever att de har svårt att själva ta ställning till hur deras premiepensionsmedel ska placeras. Till det kommer att många förvaltningsföretag genom sin marknadsföring underblåser uppfattningen att valet av fonder är svårt och komplicerat och något man måste få hjälp med för att få en bra avkastning och en tillräcklig framtida pension. Mot den bakgrunden kan det ifrågasättas om det är lämpligt att dessa företag tillåts agera ombud och beställa fondbyten i premiepensionssystemet för pensionsspararnas räkning.

I 110 kap. 4 § andra stycket SFB anges att en ansökan om att få ut en förmån ska vara egenhändigt undertecknad. Det innebär att en förmånsansökan ska undertecknas av sökanden personligen och det godtas alltså inte att ansökan undertecknas av ett eventuellt ombud till sökanden. Om myndigheten anser det nödvändigt gäller enligt 110 kap. 47 § andra stycket SFB samma formkrav även vid en anmälan om ändrade förhållanden. Kravet på egenhändigt undertecknande motverkar risken för att någon obehörigen ansöker om förmån i annans namn och har genom åren funnits i ett flertal författningar på socialförsäkringsområdet.

Det får mot bakgrund av premiepensionssystemets utformning anses ligga ett betydande värde i att pensionsspararna är medvetna om hur deras premiepensionsmedel är placerade. Att fondbyten i dag kan beställas av ombud för spararens räkning motverkar en sådan medvetenhet. De händelser som beskrivits ovan där fondbyten har beställts av personer som uppgivit sig vara spararens ombud, men där det i efterhand visats ha skett obehörigen, visar på behovet av att begäran om fondbyte knyts till pensionsspararen personligen på samma sätt som i dag gäller vid ansökan om förmån. De stora mängder klagomål som kommit in till Pensionsmyndigheten angående förvaltningsföretag och deras tjänster visar tydligt att de problem som föranledde regeringens beslut om stoppade massfondbyten 2011 till stora delar fortfarande finns kvar.

Mot den bakgrunden – och i syfte att minska risken för att oseriösa företag byter fonder åt pensionsspararna – bör det införas ett krav på att en begäran om fondbyte ska vara egenhändigt undertecknad. Åtgärden bedöms minska möjligheten för oseriösa aktörer att byta fonder åt pensionssparare.

I avsnitt 10.1 föreslås att Pensionsmyndigheten ska föra över medlen till förvalsalternativet när pensionsrätt för premiepension fastställs för första gången för en pensionssparare. Det innebär att anmälan om fondval inte längre aktualiseras.

Flera remissinstanser anser att det är viktigt att e-legitimation kan användas. Regeringen konstaterar att det av 111 kap. 5 § SFB framgår att elektronisk underskrift kan användas vid användning av självbetjäningstjänster på internet. Ett krav på egenhändigt undertecknande begränsar inte den möjligheten.

10 Vissa administrativa förenklingar

10.1 Nya pensionssparare ska placeras direkt i förvalsalternativet

Regeringens förslag: När pensionsrätt för premiepension fastställs för första gången för en pensionssparare, ska Pensionsmyndigheten föra över medlen till förvalsalternativet.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att pensionsspararen ska upplysas om rätten att placera medlen i Färdiga riskportföljer.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser – t.ex. *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)*, *Pensionsmyndigheten*, *Riksgäldskontoret*, *Statskontoret* och *Svenskt Näringsliv* – tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *SPP Fonder AB* avstyrker förslaget på den grunden att det utgör en inskränkning i valfriheten. *Fondbolagens förening*, *Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* anser att en initial placering i förvalsalternativet kan vara motiverad, men att pensionsspararna i god tid innan de nya

Prop. 2017/18:247 premierna betalas ut ska få information om möjligheterna att göra eget val.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande ordning

Efter att pensionsrätt för premiepension har fastställts för en pensions-sparare ska Pensionsmyndigheten enligt 64 kap. 18 § SFB föra över medel som motsvarar pensionsrätten samt avkastningen på dessa medel till förvaltning i värdepappersfonder eller fondföretag som förvaltas av fondförvaltare som ingått samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten eller fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden.

När premiepension har fastställts för första gången för en pensions-sparare ska denne enligt 64 kap. 24 § SFB upplysas om rätten att välja placering för sådana medel. Om pensionsspararen inte anmäler något val inom den tid som Pensionsmyndigheten beslutar, ska myndigheten föra över medlen till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden, vilket i dag är AP7 Såfa. Bestämmelser om fördelningen av medlen finns i 5 kap. 1 § tredje stycket LAP.

Pensionsmyndighetens nuvarande hantering

Ålderspensionsavgifterna betalas in fortlöpande under intjänandeåret. Den andel av ålderspensionsavgiften som motsvarar pensionsrätt för premiepension förs till Riksgäldskontoret för tillfällig förvaltning. Pensionsmyndigheten ansvarar dock för förvaltningen av dessa medel. Medlen förs över till den eller de fonder som pensionsspararen bestämt alternativt till förvalsalternativet först efter att pensionsrätten för premiepension har fastställts, dvs. i december månad.

I december flyttas likvida medel för både nya och befintliga pensions-sparare från den tillfälliga förvaltningen till Pensionsmyndighetens fondhandelskonto hos Riksgäldskontoret. För befintliga pensionssparare initierar den nya pensionsrätten fondhandel i den eller de fonder pensionsspararen senast bestämt. För nya pensionssparare skapas ett premiepensionskonto och pensionsrätten registreras men fondhandel initieras dock först efter att pensionsspararen gjort ett aktivt fondval eller när väntetiden för aktivt fondval har löpt ut. För de som inte gör ett aktivt val placeras medlen i förvalsalternativet. Detta handläggningssätt innebär att nya pensionssparares medel från december och som längst till dess väntetiden för aktivt fondval löpt ut är placerade på fondhandelskontot.

Pensionsspararen har visserligen möjlighet att göra ett aktivt val redan i december men informationen om att detta är möjligt lämnas först i samband med det orangea kuvertet som Pensionsmyndigheten skickar ut i mars.

Under den tid som kapitalet finns på ett konto hos Riksgäldskontoret beräknas ränta på pengarna. Eftersom nya pensionssparare får vänta längre på att välja fonder kan de få en något högre räntesats än den som ges till befintliga pensionssparare. Extraräntan till nya pensionssparare var i genomsnitt 0,5 procent för intjänandeåren 1995–2013. Under samma tid var avkastningen för förvalsalternativet 4,4–15,2 procent.

Statistik som Pensionsmyndigheten har tagit fram visar att en övervägande majoritet av nya pensionssparare är unga personer med små premiepensionsbelopp. Vidare finns statistik som visar att det endast är någon enstaka procent av de nya pensionsspararna som faktiskt väljer någon annan fond än förvalsalternativet under den angivna perioden.

Nya premiepensionssparares medel ska placeras direkt i förvalsalternativet

En klar majoritet av nya pensionssparare låter av olika skäl medlen föras över till förvalsalternativet. För att förenkla för pensionsspararna, bör Pensionsmyndigheten – i stället för att som i dag placera medlen på fondhandelskontot – föra över medlen till förvalsalternativet, dvs. den eller de fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Förslaget innebär att spararna utsätts för en ökad finansiell risk under den aktuella perioden jämfört med nuvarande rutiner. Samtidigt kan det förväntas att fler pensionssparare får högre avkastning jämfört i dag. Den ökade finansiella risken bör kunna hanteras genom att spararna får tydlig information i samband med att deras medel placeras i förvalsalternativet. Nya pensionssparare bör därför få det orangea kuvertet med information om placeringen så tidigt som möjligt, vilket även bl.a. *Fondbolagens förening* har anfört. Tidiga informationsinsatser medför att nya pensionssparare har möjlighet att i ett tidigt skede påverka placeringen av kapitalet.

SPP Fonder AB gör bedömningen att förslaget innebär att pensionsspararnas valfrihet inskränks. Regeringen delar inte den bedömningen, eftersom pensionsspararna även i fortsättningen informeras om möjligheten att göra aktiva fondbyten och förslaget på inget sätt hindrar dessa från att göra dem. Eftersom informationsinsatsen bör kunna ske tidigare än i dag, möjliggörs snarare att medvetna val kan göras i ett tidigt skede.

10.2 Premiepension ska kunna beviljas med tre månaders retroaktivitet i vissa fall

Regeringens förslag: Premiepension ska kunna lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande ordning

Allmän pension beviljas generellt inte före ansökningsmånaden. Anledningen härtill är att de inkomstgrundade pensionerna är försäkringsmässigt beräknade på så sätt att ett senare pensionsuttag ger en högre pension och därmed i genomsnitt samma livspension som ett tidigare uttag (prop. 1997/98:151 s. 454 f.). För personer som fått sjukersättning

Prop. 2017/18:247 omedelbart före 65 års ålder får dock inkomstpension, tilläggspension och garantipension lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden.

Enligt 33 kap. 16 § SFB kan sjukersättning lämnas längst till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år. Sjukersättningen ersätts därefter normalt av allmän ålderspension. När bestämmelserna om allmän ålderspension infördes den 1 januari 2001 infördes ett ansökningskrav för att allmän ålderspension skulle beviljas. Det enda undantaget från ansökningskravet rörde tilläggspension. Samtidigt infördes en utredningsskyldighet som innebär att myndigheten ska utreda om den försäkrade vill ta ut allmän ålderspension om han eller hon inte har ansökt om sådan pension månaden före den då han eller hon fyller 65 år och för den månaden har fått sjukersättning (56 kap. 8 § SFB).

Redan vid införandet konstaterades att eftersom utredningsskyldigheten föreligger först i anslutning till 65-års månaden kan detta innebära att en person blir utan pension vid avsaknad av lagregel om retroaktivitet (prop. 1997/98:151 s. 742). Därför infördes en bestämmelse som möjliggör att inkomstpension och tilläggspension, sedermera även garantipension, får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder (56 kap. 5 § SFB). Att premiepensionen är undantagen från denna regel beror på att den ska beräknas med utgångspunkt från fondandelarnas värde vid tidpunkten för pensionsuttaget (prop. 1997/98:151 s. 742). Detta innebär i sin tur att när en ansökan om pension kommer in kan premiepensionen enbart beviljas från ansökningsmånaden medan övrig allmän ålderspension kan beviljas retroaktivt.

Sedan den 1 januari 2014 får Pensionsmyndigheten enligt 56 kap. 4 a § SFB lämna allmän ålderspension utan ansökan från och med den månad den försäkrade fyller 65 år om den försäkrade fick hel sjukersättning omedelbart före den månaden. I dessa fall har Pensionsmyndigheten inte någon utredningsskyldighet rörande om personen vill ta ut allmän ålderspension eller inte (54 kap. 8 § sista meningen SFB).

I några situationer krävs dock fortfarande att en försäkrad som uppbär hel sjukersättning ansöker om allmän ålderspension. Det gäller när den försäkrade är bosatt eller har varit bosatt utomlands eller den försäkrade har haft vilande sjukersättning eller steglös avräkning omedelbart före den månad han eller hon fyllde 65 år (2 § i Pensionsmyndighetens föreskrifter om ansökan om pension och utbetalning av små belopp [PFS 2011:6]).

De personer som haft partiell sjukersättning omedelbart för 65-års månaden omfattas inte heller av bestämmelsen i 56 kap. 4 a § SFB och behöver således också ansöka om allmän ålderspension. Anledningen är att dessa personer vanligtvis har ett arbete och att det inte är självklart att de vill sluta att arbeta vid 65 års ålder och ta ut hel ålderspension (prop. 2012/13:169 s. 47).

Behov av förändring

Nuvarande ordning innebär att en person som haft sjukersättning men inte omfattas av bestämmelsen i 56 kap. 4 a § SFB och därför måste

ansöka om allmän pension, men som av någon anledning är sen med sin ansökan, kan bli utan premiepension för någon månad eftersom premiepension inte kan betalas ut retroaktivt.

För att en pensionär ska kunna få bostadstillägg krävs enligt 101 kap. 3 § SFB att hel ålderspension tagits ut, dvs. alla delar av ålderspensionen måste tas ut och där ingår premiepension. En sådan person kan därför i vissa fall även bli utan bostadstillägg.

Tre månaders retroaktiv premiepension möjliggörs för personer som haft sjukersättning omedelbart före 65-årsdagen

När en ansökan av någon anledning inte kunnat prövas i tid finns redan i dag it-systemstöd för att kunna bevilja premiepension med retroaktivt verkan. Att nu bevilja en pension som mest tre månader retroaktivt, och då oberoende om personen beviljas fondförsäkring eller traditionell försäkring, bedömer Pensionsmyndigheten därför inte som något problem. Pensionen skulle kunna beviljas på befintligt kontovärde vid beräkningstillfället och med ett delningstal som maskinellt har justerats till korrekt värde och i övrigt kan de regler som redan i dag finns vad avser retroaktiv utbetalning tillämpas.

Möjligheten att bevilja även premiepensionen retroaktivt skulle innebära att den enskilde kan beviljas premiepensionen från samma månad som de övriga delarna av den allmänna ålderspensionen. I och med att en person har möjlighet att få hel allmän ålderspension för ytterligare någon månad finns möjlighet att bevilja också bostadstillägg för motsvarande tid.

Regeringen anser därför att det är lämpligt att nu föreslå en ändring som medför att även premiepensionen kan beviljas tre månader retroaktivt. Förslaget innebär att bestämmelserna om rätten att få ålderspension retroaktivt i vissa fall görs lika för ålderspensionens alla delar. Det blir lättare och tydligare för enskilda att förstå reglerna. Pensionsmyndighetens administration ökar visserligen något men möjligheten att hantera hela ålderspensionen i ett sammanhang ökar.

10.3 Ökat uttag av premiepension

Regeringens förslag: Ökat uttag av premiepension ska kunna göras från och med den månad som anges i ansökan. Det ska dock kunna göras tidigast från och med den månad ansökan kom in till Pensionsmyndigheten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 56 kap. 9 § SFB gäller samma regler för ökat uttag av inkomst-, tilläggs- och garantipension som för ansökan om första utbetalningen av allmän ålderspension. Detta innebär att en ökning av pensionsuttaget kan göras från och med den månad som anges i ansökan, dock tidigast från och med den månad ansökan kom in till Pensionsmyndigheten. Ett ökat uttag av premiepension kan däremot

Prop. 2017/18:247 göras tidigast från och med månaden efter den då ansökan kom in till Pensionsmyndigheten. Tidpunkten för beviljande av ökat uttag av premiepension respektive övrig ålderspension är således olika även om pensionären ansöker om ett ökat uttag ur de båda systemen samtidigt. För att en pensionär ska kunna få bostadstillägg krävs enligt 101 kap. 3 § SFB att hel ålderspension tagits ut, dvs. alla delar av ålderspensionen måste tas ut och där ingår premiepension. En pensionär som vill ändra sitt uttag från t.ex. halv till hel allmän ålderspension för samtliga i ålderspensionen ingående delar kan därför, förutom att bli utan premiepension för en månad, även behöva vänta en månad på att få rätt till bostadstillägg.

Redan vid tillkomsten av det nya pensionssystemet betonades vikten av att reglerna om ansökan och utbetalning av ålderspension utformas så enhetligt som möjligt för att den pensionsberättigade ska kunna ansöka om inkomstpension och premiepension samtidigt på samma blankett (prop. 1997/98:151 s. 456). Det är således inte optimalt med den nuvarande olikheten i regleringen rörande ökat uttag av allmän ålderspension. Anledningen till att premiepensionen inte har omfattats av 56 kap. 14 § SFB är att Pensionsmyndigheten tidigare inte hade de tekniska förutsättningar som krävs för att kunna hantera en sådan ordning (prop. 2003/04:91 s. 11 f.). Pensionsmyndigheten har numera de tekniska förutsättningar som krävs.

Regeringen anser därför att ett ökat uttag av premiepension – i likhet med vad som gäller för övrig ålderspension – bör kunna beviljas från och med den månad som anges i ansökan, dock tidigast från och med den månad då ansökan kom in till Pensionsmyndigheten. Tidpunkten från och med vilken ett ökat uttag av ålderspensionen ska kunna göras blir då densamma för alla delar i ålderspensionen.

10.4 Basränta i samband med felaktigt utbetald premiepension

Regeringens förslag: Bestämmelserna om basränta ska inte tillämpas om återkravet grundar sig på att premiepension felaktigt har betalats ut för tid efter det att den försäkrade har avlidit.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Den som är återbetalningsskyldig för premiepension ska enligt 108 kap. 17 § SFB betala basränta på det felaktigt utbetalda beloppet. Basränta fastställs enligt skatteförfarandelagen (2011:1244) från utbetalningsdagen till och med dagen för Pensionsmyndighetens beslut om återkrav.

Att ett återkrav i premiepensionssystemet ska räknas upp med basränta bygger på principen att kontot ska återställas till ett läge som om någon felutbetalning aldrig hade gjorts. Att en uppräknings ska göras med basräntan har motiverats med de svårigheter som finns med att räkna fram en faktiskt uppnådd avkastning på det felutbetalda beloppet (prop.

1997/98:151 s. 485 f.). Eventuella korrigeringar för arvsvinster, liksom för återbäring, ansågs också ingå i denna schablonmässiga uppräknings- Prop. 2017/18:247

Den enda felutbetalningssituation som Pensionsmyndigheten hittills har konstaterat inom premiepensionssystemet är i samband med dödsfall där aviseringar om detta når myndigheten sent. I dessa fall betalas premiepension felaktigt ut för tid efter dödsfalls månaden. Pensionsmyndigheten hanterar dessa situationer genom att låna ut ett belopp motsvarande det felaktigt utbetalda beloppet. Detta innebär att frågorna om arvsvinstfördelningen till pensionsspararkollektivet och eventuell efterlevandepension blir rimligt hanterade trots felutbetalningen och utan att någon uppräknings med basränta behöver göras.

Genom Pensionsmyndighetens hantering med lån till premiepensionssystemet motsvarande det felaktigt utbetalda beloppet återställs premiepensionskontot automatiskt till sitt rätta värde. Kontovärdet utvecklas sedan utifrån respektive kurser, som om någon felutbetalning inte skett. Att i denna situation även tillföra kontot basränta enligt 108 kap. 17 § SFB, skulle leda till att kontovärdet blir för högt. Regeringen anser därför att bestämmelserna om basränta i 108 kap. 17 § SFB inte ska tillämpas om återkrav grundas på att premiepension felaktigt har utbetalats för tid efter det att den försäkrade avlidit.

10.5 Ränta vid återkrav av premiepension

Regeringens förslag: Bestämmelserna om ränta vid avtal om avbetalningsplan eller anstånd och om dröjsmålsränta vid dröjsmål med betalning i samband med återkrav ska tillämpas även i fråga om premiepension.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: När Pensionsmyndigheten beslutat om återkrav ska myndigheten verkställa beslutet och i samband med detta kan ränta debiteras under vissa förutsättningar, dels när det har träffats en överenskommelse om avbetalningsplan med gäldenären (108 kap. 15 § 1 SFB), dels när gäldenären har beviljats anstånd (108 kap. 15 § 2 SFB) och dels när gäldenären är i dröjsmål med betalningen (108 kap. 19 §).

Enligt 108 kap. 17 § SFB ska bestämmelsen om ränta på det återkrävda beloppet vid avbetalningsplan eller anstånd med betalningen inte tillämpas i fråga om premiepension. I 108 kap. 19 § SFB anges att bestämmelsen om dröjsmålsränta inte tillämpas i fråga om premiepension.

Som skäl för införandet av ränteregler vid återkrav av inkomstpension anfördes att det var klart otillfredsställande att en enskild som felaktigt disponerat statliga medel inte ens ska betala ränta på det felaktigt disponerade beloppet som ska betalas tillbaka samt att det fanns skäl att anta att viljan att återbetala felaktigt utbetalda belopp i vissa fall skulle öka om dröjsmålsränta infördes som påtryckningsmedel (prop. 2006/07:49 s. 38).

Det finns inte några principiella skillnader mellan inkomstpensions- och premiepensionssystemet som motiverar olika regler om ränta vid återkrav. Regeringen föreslår därför att reglerna om ränta vid avbetalningsplan och anstånd samt vid dröjsmål enligt 108 kap. 15, 16 och 19 §§ SFB även ska tillämpas vid återkrav av premiepension. Även från den försäkrades perspektiv blir det lämpligare och mer förståeligt om samtliga pensionsförmåner som utbetalas felaktigt hanteras enhetligt och debiteras samma typ av ränta.

10.6 Tidpunkten för övergång till traditionell försäkring

Regeringens förslag: Inlösen av fondandelar för dem som valt livränta inom premiepensionen ska kunna göras tidigast tre månader före den månad då livräntan första gången ska betalas ut.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 64 kap. 11 § SFB har pensionsspararen rätt att på begäran få ut sin premiepension i form av livränta med garanterade belopp, s.k. traditionell försäkring. Av 64 kap. 14 § SFB framgår att pensionen ska bestämmas med utgångspunkt i tillgångarnas värde vid inlösen av innehavet och att inlösen ska ske tidigast månaden före den då livräntan första gången ska betalas ut. Av förarbetsuttalanden framgår att sådan inlösen inte i något fall skulle kunna ske innan pensionsspararen börjar ta ut premiepension (prop. 1998/99:98 s. 37).

Av uppgifter från Pensionsmyndigheten framgår att den vanligaste tidpunkten för när en ansökan om uttag av premiepension inkommer till myndigheten är två till tre månader före önskat utbetalningsdatum. Med tillämpning av nuvarande ordning innebär detta i normalfallet en väntetid på minst en till två månader innan Pensionsmyndigheten kan fatta ett beslut i frågan.

Inom Pensionsmyndigheten pågår ett arbete med att göra det enklare för blivande pensionärer genom att ge dem ett gemensamt beslutsbrev avseende hela ålderspensionen i anslutning till att ansökan kommit in. Bestämmelserna i 64 kap. 14 § andra stycket SFB innebär ett hinder i detta arbete då inlösen av fondandelar för de som valt traditionell försäkring i dag kan starta tidigast månaden före uttagsmånaden. Med nuvarande ordning är det i de flesta fall inte möjligt att nå målet om ett gemensamt beslutsbrev i nära anslutning till att ansökan kommit in vid begäran om övergång till traditionell försäkring.

För att ett utskick av ett gemensamt beslutsbrev för hela den allmänna ålderspensionen ska kunna ske i nära anslutning till att ansökan kommit in, anser regeringen att det bör vara möjligt att lösa in fondandelar tidigast tre månader före den månad då livräntan första gången ska betalas ut. Det innebär framför allt en vinst för den enskilde, eftersom beslutsbrev kan skickas ut i rimlig tid innan den första utbetalningen

görs. Förslaget innebär ett steg i riktning mot en gemensam och enhetlig handläggning av hela det allmänna ålderspensionsområdet. Pensionsmyndigheten bör informera pensionsspararna om konsekvenserna av en övergång till traditionell försäkring i samband med ansökan.

11 Avgifter från fondförvaltare

Regeringens förslag: Pensionsmyndigheten ska ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för handläggning av ansökan om fondavtal, granskning av fondförvaltare och fonder och information om fonder.

Det ska inte finnas krav på att uppgifter om avgifter ska anges i fondavtalet.

Förvaltningslagen ska tillämpas i fråga om rättelse, ändring och överklagande av Pensionsmyndighetens beslut om avgifter.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Insiderfonder AB avstyrker förslaget på den grunden att avgifter ökar trolsklarna för att ansöka om att få ingå fondavtal.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och *Ekonomistyrningsverket (ESV)* anser att grunderna för avgifterna – t.ex. avgiftsuttagets storlek och utformning – är oklar. ESV anser dessutom att uttrycket ”för att täcka myndighetens kostnader” är oklart. *Privattjänstemannakartellen (PTK)* anser att det är oklart vilka avgifter som Pensionsmyndigheten ska kunna ta ut. *Kammarrätten i Stockholm* och PTK anser att regeringen med stöd av 64 kap. 42 § SFB bör meddela föreskrifter om grunderna för avgifterna. ISF och PTK befarar att avgifterna kommer att övervältras på pensionsspararna.

Kammarrätten i Stockholm, *Fondbolagens förening*, *Skagen AS*, *Svenska Bankföreningen* och *Svenska Fondhandlareföreningen*, anser att 64 kap. 41 § första stycket SFB bör tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Premiepensionssystemet finansieras genom avgifter från pensionssparare, inklusive pensionärer. Kostnaderna för systemet består i huvudsak av två delar, dels fondförvaltarnas och Sjunde AP-fondens förvaltningskostnader, dels Pensionsmyndighetens administrativa kostnader. Pensionsmyndighetens administrativa kostnader för premiepensionssystemet täcks av avgifter som tas ut av pensionsspararna och fondförvaltarna.

Enligt 64 kap. 40 § SFB får Pensionsmyndigheten ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för registrering av fonder och information om fonder.

Förslagen innebär att fondförvaltare ska ansöka om att få ingå fondavtal (se avsnitt 6). Det klargörs också att Pensionsmyndigheten ska granska fondförvaltare och fonder (se avsnitt 5).

Det är rimligt att mot avgifterna svarande kostnader inte belastar pensionsspararna som kollektiv. Regeringen anser därför, till skillnad

Prop. 2017/18:247 från *Insiderfonder AB*, att övervägande skäl talar för att Pensionsmyndigheten bör ta ut avgifter från fondförvaltarna för att täcka kostnader för dels handläggning av ansökan om att få ingå fondavtal, dels granskning av fondförvaltare och fonder. Motsvarande bör gälla avgifter för information om fonder.

PTK anser att det är oklart vilka avgifter Pensionsmyndigheten ska kunna ta ut. Avgifter för att handlägga en ansökan om att få ingå fondavtal (ansökningsavgift) bör täcka direkta och indirekta kostnader för att handlägga en ansökan. Avgifter för granskning av fondförvaltare och fonder bör täcka direkta och indirekta kostnader för att granska fondförvaltare och fonder. Den bör kunna utformas som en årlig avgift.

ISF och *ESV* anser att grunderna för avgifterna – t.ex. avgiftsuttaget storlek och utformning – är oklar. *ESV* anser dessutom att uttrycket ”för att täcka myndighetens kostnader” är oklart. *Kammarrätten i Stockholm* och *PTK* anser att regeringen med stöd av 64 kap. 42 § SFB bör meddela föreskrifter om grunderna för avgifterna. Regeringen konstaterar att Pensionsmyndigheten – i avsaknad av föreskrifter om grunderna för avgifterna – får ta ut avgifter med ledning av avgiftsförordningen (1992:191). Uttrycket ”för att täcka myndighetens kostnader” kvarstår oförändrat i förhållande till nuvarande lydelse av 64 kap. 41 § SFB. Avgifterna disponeras av Pensionsmyndigheten (64 kap. 37 § andra stycket SFB).

Enligt 64 kap. 41 § första stycket SFB gäller att uppgift om att avgifter får tas ut ska finnas i fondavtalet. Regeringen anser i likhet med vissa remissinstanser att bestämmelsen, som inte fyller någon egentlig funktion, bör tas bort, eftersom det ligger i Pensionsmyndighetens serviceskyldighet enligt 6 § FL att informera fondförvaltarna om avgifterna.

ISF och *PTK* befarar att avgifterna kommer att övervältras på pensionsspararna. Regeringen konstaterar att det inte kan uteslutas att avgifterna i viss utsträckning kommer att övervältras på de som sparar i de aktuella fonderna.

Pensionsmyndighetens beslut om avgifter bör slutligen kunna rättas, ändras och överklagas enligt bestämmelserna i 36–49 §§ FL (se avsnitt 6.2).

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Förslagen om egenhändigt undertecknande och förbudet mot marknadsföring och försäljning via telefon ska träda i kraft den 1 juli 2018. Övriga förslag ska träda i kraft den 1 november 2018.

Äldre bestämmelser ska gälla i fråga om samarbetsavtal som har ingåtts med fondförvaltare före den 1 november 2018.

Regeringen föreslår att riksdagen beslutar om förkortad motionstid till 12 dagar.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2017.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018. Promemorian innehåller inget förslag om övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Pensionsmyndigheten anser att förslaget om ansökan om att få ingå fondavtal ska träda i kraft först den 1 november 2018.

Pensionsmyndigheten, Fondbolagens förening, Eligo Asset Management AB, IKC Fonder AB, Independent Investment Group Sweden AB, Insiderfonder AB, Skagen AS, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Sveriges Aktiesparares Riksförbund, Svensk Försäkring och *Tellus Fonder AB* efterlyser övergångsbestämmelser, varvid *Eligo Asset Management AB, IKC Fonder AB, Independent Investment Group Sweden AB, Insiderfonder AB* och *Tellus Fonder AB* anser att fondförvaltare med samarbetsavtal ska kunna anpassa sig till den nya ordningen.

Skälen för regeringens förslag: Förslagen om egenhändigt under-tecknande och förbudet mot försäljning och marknadsföring via telefon bör träda i kraft så fort som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2018.

Övriga förslag bör – som *Pensionsmyndigheten* är inne på – träda i kraft först den 1 november 2018, eftersom förslagen – framför allt förslaget om ansökan om att få ingå fondavtal – förutsätter att *Pensionsmyndigheten* kan anpassa verksamheten till den nya ordningen och informera pensionssparare och fondförvaltare om den.

I promemorian görs bedömningen att *Pensionsmyndigheten* bör säga upp de samarbetsavtal som har ingåtts med fondförvaltarna den 1 juli 2018 med verkan från den 1 oktober 2018. I dag har *Pensionsmyndigheten* ingått samarbetsavtal med cirka 110 fondförvaltare om cirka 850 fonder. För att underlätta övergången till den nya ordningen anser regeringen – som flera remissinstanser är inne på – i stället att äldre bestämmelser bör gälla för samarbetsavtal som har ingåtts före den 1 november 2018.

En sådan ordning innebär att *Pensionsmyndigheten* med stöd av 64 kap. 19 § SFB i nuvarande lydelse kan överföra medel till fonder som förvaltas av fondförvaltare som har ingått samarbetsavtal men ännu inte har ingått fondavtal. Övergångsbestämmelsen ger *Pensionsmyndigheten* utrymme att vid uppsägningarna av samarbetsavtalen villkora dessa så att det för avtalens fortsatta giltighet krävs att fondförvaltarna ansöker om fondavtal inom viss tid. Det innebär att det under en övergångsperiod kan finnas såväl samarbetsavtal som fondavtal.

Det är viktigt att *Pensionsmyndigheten* i god tid kan förbereda övergången till den nya ordningen samt informera pensionssparare och fondförvaltare om förändringarna innan förslagen träder i kraft. För att motverka bedräglig marknadsföring och aggressiv försäljning via telefon och för att minska risken för att oseriösa företag byter fonder åt pensionsspararna, är det även av stor vikt att förslagen om egenhändigt

Prop. 2017/18:247 undertecknande och förbudet mot marknadsföring och försäljning via telefon träder i kraft så fort som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2018. Mot den bakgrunden är det angeläget att riksdagen behandlar propositionen innan sommaruppehållet. Regeringen föreslår därför att riksdagen beslutar om förkortad motionstid till 12 dagar.

13 Konsekvensanalys

Pensionssparare och pensionärer

I propositionen lämnas förslag som syftar till att skapa ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem. Förslagen – framförallt villkoren i fondavtal, krav på fondförvaltare för att få ingå fondavtal och den utökade granskning som förutsätts – syftar till att minska risken för att oseriösa fondförvaltare erbjuder fonder på fondtorget. Genom förslagen ökar sannolikheten att fonder på fondtorget har god kvalitet, vilket gynnar samtliga pensionssparare som gör aktiva fondval.

Det föreslås också ett krav på egenhändigt undertecknade och ett förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon. Förslagen innebär sammantaget ett stärkt konsumentskydd inom premiepensionssystemet.

Förslagen innebär bl.a. att antalet fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg kommer att minska, vilket påverkar samtliga pensionssparare. Samtidigt är det positivt att de fonder som erbjuds på fondtorget förvaltas av fondförvaltare som uppfyller de nya villkoren och kraven. *Lagrådet* efterlyser en redogörelse för hur pensionssparare och pensionärer som har valt fonder på fondtorget som inte längre kommer att vara valbara efter reformen påverkas. Regeringen konstaterar att dessa pensionssparare och pensionärer påverkas på så sätt att de får sitt sparkapital överfört till det statliga förvalsalternativet AP7 Såfa. Därefter kan berörda personer välja att fortsätta spara i AP7 Såfa eller byta till någon av de övriga valbara fonderna på fondtorget.

Fondförvaltare

För många fondförvaltare är Pensionsmyndigheten en stor andelsägare i fonderna. Fondtorget är dessutom en försäljningskanal för såväl svenska som utländska fondförvaltare. För fondförvaltare innebär den omständigheten att många pensionssparare sällan byter fond att det kan löna sig att lägga ned mycket resurser på att få en pensionssparare att välja en av fondförvaltarens fonder inom premiepensionssystemet, eftersom pensionsspararen kan komma att kvarstå vid sitt fondval under flera år. För vissa fondförvaltare har premiepensionssystemet även varit en plattform för att marknadsföra och bygga upp kapital i nystartade fonder. Av tabell 1 framgår att premiepensionens andel av den totala fondförmögenheten bland Fondbolagens förenings medlemmar har ökat kraftigt sedan premiepensionens start år 2000, och väntas fortsätta att växa. År 2040 uppskattas marknadsvärdet för premiepensionen till cirka 4 900 miljarder kronor jämfört med dagens cirka 1 000 miljarder kronor.

Det privata fondkapitalet (bland Fondbolagens förenings medlemmar) var cirka 2 345 miljarder per den 30 september 2016. Pensionsmyndigheten har beräknat att premiepensionens andel av den framtida totala fondförmögenheten år 2040 förväntas ligga mellan 30 till 35 procent.

Tabell 1 Premiépensionens andel av total fondförmögenhet

År	2000	2005	2010	2015	2016	2040
Premiepensionens andel av total fondförmögenhet	5,7%	13,6%	21,1%	26,3%	26,5%	30-35%

Källa: Pensionsmyndigheten, Stärkt konsumentskydd inom premiépensionen, s. 67.

Konkurrensverket, Svenska Fondhandlareföreningen och Insiderfonder AB anser att konsekvensanalysen inte tillräckligt belyser att förslagen kommer påverka konkurrensen negativt för små och nya fondförvaltare. Regeringen instämmer i remissinstansernas bedömning att förslagen innebär att det blir svårare för små och nya fondförvaltare att kunna leva upp till kraven för att få ingå ett fondavtal med Pensionsmyndigheten. Kraven om viss verksamhetshistorik, avkastningshistorik och ett minsta förvaltad kapital i fonden utanför premiépensionen innebär att fondförvaltare inte kommer att kunna ha premiépensionssystemet som sin enda försäljningsplattform och marknadsföringskanal. Det medför att t.ex. små och nystartade fondförvaltare inte kan marknadsföra sig eller erhålla kapital via premiépensionssystemet. Förslagen innebär dock inte ett hinder för att verka på den svenska fondmarknaden utanför premiépensionssystemet.

Syftet med premiépensionssystemet är varken att underlätta för fondförvaltare att etablera sig på fondmarknaden eller att främja konkurrensen på fondmarknaden. Premiépensionssystemet syftar till att möjliggöra för pensionssparare att kunna exponera delar av sin allmänna pension mot den globala kapitalmarknaden och därigenom ha möjlighet att erhålla en riskpremie i form av högre avkastning på kapitalet än om alla intjänade pensionsrätter fördelats genom inkomstpensionen. Det kan hävdas att avsaknaden av nystartade fonder på fondtorget kan innebära att konkurrensen inom fondtorget påverkas negativt i viss utsträckning. Sammantaget anser emellertid regeringen att de fonder som erbjuds på fondtorget i fortsättningen ska ha bevisat sin konkurrenskraft på den privata fondmarknaden innan de kan bli aktuella för fondtorget. Därmed är det endast fonder som är livskraftiga även utan investering från Pensionsmyndigheten som kan komma i fråga på fondtorget.

En risk med förslagen är att fondförvaltare tillämpar aggressiv försäljning av fonderna utanför premiépensionssystemet för att få spararna att välja dessa. Kravet på externt ägande skulle också kunna ge fondförvaltare incitament att ge kunder råd om att placera i egna eller närstående förvaltares fonder, och skapa incitament för diskretionära förvaltare att placera i egna eller närstående bolags fonder. Det ställer högre krav på att Pensionsmyndigheten granskar att fondförvaltare lever upp till de krav som anges i fondavtalet.

Förslaget om att Pensionsmyndigheten får ta ut årliga avgifter från fondförvaltare kan leda till att det blir olönsamt för de fondförvaltare som endast förvaltar lite premiepensionskapital att delta på fondtorget. Dessa fondförvaltare kan avstå från att erbjuda fonder på fondtorget. En indikation på lönsamheten för respektive fond finns i tabell 2 nedan. Tabell 2 visar fondavgiftens storlek i kronor efter rabatt för fonder med olika stort premiepensionskapital. En fondförvaltare kan samtidigt låta fonderna kvarstå på fondtorget, trots att den vid en snabb analys torde förlora ekonomiskt på en medverkan. Förklaringen kan t.ex. vara att ett deltagande på premiepensionens fondtorg ses som en god marknadsföringsåtgärd och ger framtida affärsmöjligheter.

Tabell 2 Fonderas intäkter från premiepensionssystemet

Fonderas intäkt från PPM					
Intervall	Antal fonder	Genomsnittligt PM-kapital i fonderna	Genomsnittlig intäkt PPM	Genomsnittligt externt kapital i fonderna	Genomsnittlig intäkt, externt
Över 100 000 000	0	0	0	0	0
20 000 000 - 100 000 000	15	13 602 430 673	37 222 248	7 961 319 271	66 688 684
5 000 000 - 20 000 000	71	3 211 560 759	10 175 967	6 928 747 512	85 200 148
1 000 000 - 5 000 000	201	687 544 550	2 338 710	4 492 593 509	67 721 028
500 000 - 1 000 000	90	178 652 540	696 616	5 942 176 577	107 263 744
300 000 - 500 000	65	97 985 525	395 533	3 248 636 107	44 981 681
250 000 - 300 000	37	76 503 153	276 513	5 560 010 361	105 858 180
200 000 - 250 000	37	118 263 982	220 971	3 942 478 257	66 977 032
150 000 - 200 000	44	126 204 280	175 185	3 194 727 211	40 291 242
100 000 - 150 000	58	53 293 651	124 290	4 241 585 659	70 122 023
75 000 - 100 000	29	46 226 602	85 349	2 688 463 053	51 220 180
50 000 - 75 000	33	15 761 932	61 062	4 058 722 917	63 533 009
25 000 - 50 000	49	14 336 426	35 516	2 704 357 451	40 373 798
0 - 25 000	108	52 502 740	10 219	2 994 853 737	45 851 717

Källa: Pensionsmyndigheten, 2017.

Särskilt om hållbarhet

Det föreslås att fondavtalen ska innehålla villkor om hållbarhetsarbete vid fondförvaltning och krav på lämnande av hållbarhetsinformation för att få ingå fondavtal. Fondförvaltare kan beakta hållbarhetsarbete vid fondförvaltning på olika sätt, t.ex. genom att aktivt välja bort investeringsalternativ som har en direkt koppling till försämrad miljö eller sociala förhållanden eller aktivt välja investeringsalternativ som bedöms bidra till en miljömässig och social hållbar utveckling. En fondförvaltare kan även agera i egenskap av ägare och rösta på bolagsstämmor etc. Det är emellertid svårt att kvantifiera de effekter som hållbarhetsarbete vid fondförvaltning av fonder på fondtorget kommer att få för en hållbar utveckling, särskilt eftersom kraven förutses utvecklas över tid. Genom att ställa krav på hållbarhetsarbete vid fondförvaltning av fonder på fondtorget ges incitament för förvaltare att bedriva sådant arbete. Sammantaget bedöms förslagen bidra till ökad transparens i fråga om hållbarhetsinformation och ökad motivation till hållbarhetsarbete vid fondförvaltning. Förslagen – som gäller svenska och utländska fondförvaltare – underlättar för pensionssparare att göra hållbara fondval.

Konsekvenser av utformningen av villkor och krav i föreskrifter på lägre nivå än lag

Prop. 2017/18:247

Förslagets konsekvenser påverkas till stor del av tid och belopp som bestäms i föreskrifter på lägre nivå än lag (se avsnitt 6.1 och 6.2). Den sista december 2017 fanns 841 valbara fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg enligt den fördelning som följer av tabell 3.

Tabell 3 Pensionsmyndighetens fondtorg, exklusive AP7

Fondtyp	Antal fonder	Premiepensionskapital (mdr kr.)
Aktiefonder	578	427,3
Räntefonder	132	25,2
Blandfonder	94	60,7
Generationsfonder	37	166,3
Summa	841	679,4

Källa: Pensionsmyndigheten. Baserat på uppgifter per årsskiftet 2017-12-31.

Enligt Pensionsmyndighetens uppskattning skulle ett krav på minsta verksamhetshistorik för fondförvaltare på tre år, minsta avkastningshistorik för en fond på tre år och ett krav om minst 500 miljoner i förvaltad kapital utanför premiepensionen, innebära att 266 av de totalt 841 fonderna på fondtorget inte skulle klara kraven. Tabell 4 visar hur fondutbudet skulle påverkas under dessa förutsättningar.

Tabell 4 Kombinerat krav avseende historik och fondförmögenhet

Fondtyp	Antal fonder som <u>inte</u> klarar kraven	Premiepensionskapital (mdr kr)	Antal fonder som klarar kraven	Premiepensionskapital (mdr kr)
Aktiefonder	166	73,8	412	353,5
Räntefonder	31	2,5	101	22,6
Blandfonder	54	34,2	40	26,5
Generationsfonder	15	58,8	22	107,5
Summa	266	169,37	575	510,07

Källa: Pensionsmyndigheten. Baserat på uppgifter per årsskiftet 2017-12-31.

Av tabell 4 framgår att om de antaganden som ligger till grund för beräkningarna tillämpas på fonderna på fondtorget vid årsskiftet 2017/18 skulle 575 fonder uppfylla kraven. Det skulle leda till att antalet fonder minskar inom alla fondkategorier. Pensionsmyndighetens andelar i de 266 fonder som inte lever upp till kraven, hade per årsskiftet 2017/2018 ett sammanlagt värde om cirka 170 miljarder kronor. Genom övergångsregleringen kommer en försäljning av berörda fondandelar och överföringar av medel till AP7 Såfa att kunna spridas ut, vilket minskar likviditetsrisker och marknadspåverkan. Till det kommer att likviditetsriskerna i fonder som investerar på den globala kapitalmarknaden är begränsad. Beloppet kan jämföras med de cirka 40 miljarder kronor som

Prop. 2017/18:247 Pensionsmyndigheten i december varje år köper fondandelar för i samband med att pensionsrätter för premiepension placeras på pensionsspararnas konton, vilket enligt Pensionsmyndigheten hittills inte har genererat någon märkbar negativ marknadspåverkan.

Enligt Pensionsmyndighetens uppskattning skulle ett krav på minsta verksamhetshistorik för fondförvaltare på tre år, minsta avkastningshistorik för en fond på tre år och ett krav om minst 500 miljoner i förvaltad kapital utanför premiepensionen påverka en majoritet av de totalt 100 fondförvaltare som idag har fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg. Enligt myndighetens uppskattning skulle 80 av förvaltarna påverkas genom att en eller flera av deras fonder på fondtorget inte skulle leva upp till kraven. Av dessa 80 förvaltare är det 25 som påverkas genom att ingen av de fonder som de i dag förvaltar på fondtorget skulle leva upp till de nya kraven. Det är således 20 förvaltare som har fonder på fondtorget som inte skulle påverkas av dessa krav.

Pensionsmyndigheten

Pensionsmyndigheten uppskattar att de merkostnader i form av t.ex. uppbyggnad av utökad organisation, it-stöd, rekrytering och kommunikation som förslagen som syftar till ökad trygghet och mer hållbart fondtorg leder till uppgår till cirka 30 miljoner kronor per år. Merkostnaderna ska vägas mot de kostnader för vissa pensionssparare i form av minskat premiepensionskapital som kan uppstå om åtgärderna inte vidtas. De administrativa förslagen som anges i avsnitt 10 kommer att bidra till förbättrade förutsättningar att driva myndighetens verksamhet effektivt.

Premiepensionssystemet finansieras utanför statsbudgeten, dvs. genom avgifter från pensionsspararna. Genom förslaget om att Pensionsmyndigheten får ta ut ansökningsavgifter och årliga avgifter kommer merkostnaderna i stor utsträckning att kunna finansieras genom avgifter från fondförvaltarna.

Finansinspektionen

Förslagen leder inte till merkostnader för Finansinspektionen. Regeringen förutsätter emellertid att Pensionsmyndigheten och Finansinspektionen samarbetar med varandra i fråga om granskning av fondförvaltare och fonder samt tillsyn över fondförvaltare.

Konsumentverket

Konsumentverket har tillsyn över marknadsföringslagen och Konsumentombudsmannen väcker talan om marknadsstötningsavgift. De merkostnader som förslaget om förbud mot försäljning och marknadsföring via telefon kan leda till ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Domstolarna

Förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna vilar som utgångspunkt på civilrättslig grund. Förslagen medför inga merkostnader för de allmänna domstolarna.

Förvaltningsrätten i Stockholm anser att konsekvensanalysen brister i fråga om förslagets konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

När det nya förfarandet för att ansöka om att ingå avtal med Pensionsmyndigheten införs kan det förväntas att ett stort antal fondförvaltare ansöker om att få ingå avtal och att Pensionsmyndigheten finner att några av dessa eller deras fond eller fonder inte uppfyller uppställda krav och villkor för att få ingå fondavtal. Initialt kan det därför förväntas att ett antal beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Pensionsmyndigheten har uppgett att cirka tio fondförvaltare per år vill ingå samarbetsavtal med myndigheten och att cirka 40–50 fonder registreras eller avregistreras från fondtorget under ett år. När det nya förfarandet väl har börjat tillämpas bedöms det inte medföra mer än några enstaka överklaganden per år.

Också i fråga om förslaget om att ett beslut om att påföra fondförvaltare avgift är överklagbart gör regeringen bedömningen att antalet tillkommande mål kan förväntas bli förhållandevis begränsat.

Sammanfattningsvis ska de merkostnader som de tillkommande målen medför hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Jämställdhet

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har fått i uppdrag av regeringen att analysera skillnaderna och spridningen i pensioner mellan kvinnor och män i dag och i framtiden. I rapporten *Premiepensionen: Skillnader i utfall mellan män och kvinnor* (ISF Rapport 2017:14) redovisar ISF sammanfattningsvis att kapitalavkastningen från fonder förklarar en mycket liten del av skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga premiepensioner. I stället är det inkomstskillnaderna under arbetslivet som står för nästan hela könsskillnaden. Män väljer efterlevandeskydd för sin partner i större utsträckning än kvinnor vilket leder till att könsskillnaden minskar. Även överföringar av premiepensionsrätter mellan män och kvinnor minskar könsskillnaden i premiepensionen något. Män står för en större andel av de fondbyte som görs inom premiepensionen (57 procent). Kvinnor och män köper förvaltningstjänster i samma utsträckning. Sammanfattningsvis påverkar inte förslagen jämställdheten mellan kvinnor och män.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

56 kap.

5 §

I paragrafen finns bestämmelser om förmånstiden.

Prop. 2017/18:247 Ändringen i *första stycket* innebär att reglerna om möjlighet till retroaktivt uttag av pension för den som omedelbart före 65 års ålder har haft sjukersättning gäller för alla delar av den allmänna ålderspensionen, dvs. – förutom inkomstpension, tilläggspension och garantipension – även premiepension.

Uttrycket ”allmän ålderspension” förekommer i t.ex. 4 och 9 §§.
Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

9 §

I paragrafen finns bestämmelser om ökning av pensionsuttag.

Andra stycket tas bort. Det innebär att ökat uttag av premiepension kan ske fr.o.m. samma månad som för övriga delar av den allmänna ålderspensionen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

64 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om kapitlets innehåll.

Ändringen i *tredje strecksatsen* är en följd av den nya lydelsen av 24 §. *Sjunde strecksatsen*, som är ny, är en följd av att det införs en ny paragraf, 46 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8 och 10.1.

3 §

I paragrafen finns bestämmelser om Pensionsmyndighetens uppdrag som försäkringsgivare för premiepension.

I *första stycket andra meningen*, som är ny, klargörs Pensionsmyndighetens uppdrag att erbjuda pensionsspararna valbara fonder med olika placeringsinriktning och riskprofil på ett fondtorget för premiepension.

I *andra stycket*, som är nytt, klargörs Pensionsmyndighetens uppdrag att

1. ingå avtal om att erbjuda en fond på fondtorget (fondavtal) med fondbolag, fondföretag eller förvaltningsbolag enligt 1 kap. 1 § lagen om värdepappersfonder (fondförvaltare),

2. ingå samarbetsavtal med Sjunde AP-fonden, och

3. placera medel i fonder.

Det ska ingås ett fondavtal per fond, se författningskommentaren till 17 c §. Bestämmelsen i punkt 1 utgör emellertid inte något hinder mot att Pensionsmyndigheten och en fondförvaltare ingår flera fondavtal. Enligt 22 § får Pensionsmyndigheten bestämma ett högsta antal fondavtal som en fondförvaltare får ingå.

I *tredje stycket*, som är nytt, klargörs Pensionsmyndighetens uppdrag att granska att

1. fondförvaltare och fonder löpande uppfyller villkoren i fondavtalen, och

2. fondförvaltare löpande uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

14 §

I paragrafen finns bestämmelser om premiepension i form av livränta (s.k. traditionell försäkring).

Ändringen i *andra stycket* innebär att tiden då inlösen tidigast kan ske utökas från nuvarande en månad till tre månader före den då livräntan första gången ska betalas ut.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

17 a §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om villkor som ett fondavtal ska innehålla.

Av *första stycket* framgår att Pensionsmyndighetens fondavtal ska vara affärsmässiga och standardiserade och i övrigt innehålla de villkor som krävs för att kunna upprätthålla god sed på premiepensionsområdet.

Av *andra stycket 1–8* framgår villkor som gäller på fondförvaltnivå.

Av *tredje stycket 1 och 2* framgår villkor som gäller på fondnivå.

Fondavtalen mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltare är – liksom de nuvarande samarbetsavtalen mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna – standardavtal. Det innebär att samma villkor kommer att gälla för alla fondförvaltare. Uppräkningen av villkoren i 17 a § är inte uttömmande. Det innebär att det – såsom i dag – står Pensionsmyndigheten fritt att, vid sidan av de villkor som framgår av paragrafen, ställa upp ytterligare villkor i fondavtalen (på fondförvaltnivå och fondnivå).

Förhållandet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltaren regleras i fondavtalet, dvs. på civilrättslig grund. Det innebär att tvister om tillämpningen av fondavtalet, såsom Pensionsmyndighetens åtgärd att t.ex. köpstoppa en fond på fondtorget eller säga upp fondavtal med en fondförvaltare, prövas av allmän domstol eller i ett skiljeförfarande.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 6 och 7.

17 b §

I paragrafen, som är ny, finns en upplysningsbestämmelse om föreskrifter som kan meddelas av regeringen.

Av paragrafen framgår att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om villkoret i 17 a § tredje stycket 1.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

17 c §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om ansökan om fondavtal.

Av *första stycket* framgår att ett fondavtal ingås efter ansökan hos Pensionsmyndigheten. Om ansökan bifalls, är ett avtal ingånget mellan fondförvaltaren och Pensionsmyndigheten.

Av *andra stycket* framgår att Pensionsmyndigheten ska bifalla en ansökan om att få ingå fondavtal, om vissa krav är uppfyllda.

Av *punkterna 1–6* framgår de krav som gäller på fondförvaltnivå.

Enligt punkt 1 ska fondförvaltaren uppfylla krav på verksamhetshistorik och enligt punkt 2 ska fondförvaltaren lämna och åta sig att

Prop. 2017/18:247 lämna sådan information som avses i 4 kap. 24 § lagen om värdepappersfonder. Punkterna 3–6 motsvarar nuvarande 19 § 3–6.

Av *punkterna 7 och 8* framgår de krav som gäller på fondnivå. Enligt punkt 7 ska fonden uppfylla krav på avkastningshistorik och enligt punkt 8 ska fonden uppfylla krav på minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet.

Ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om kraven i punkterna 1, 7 och 8 finns i 17 d §.

Enligt *punkt 9* ska fondförvaltaren och fonden i övrigt uppfylla de villkor i fondavtalet som Pensionsmyndigheten bestämmer. Villkoren i fondavtalet regleras i 17 a §. Kravet innebär att det är Pensionsmyndigheten som bestämmer vilka villkor i fondavtalet som ska vara uppfyllda redan vid tidpunkten för prövningen av en ansökan om att få ingå fondavtal. Det ankommer på Pensionsmyndigheten att tillkännage vilka villkor i fondavtalen som ska vara uppfyllda redan vid tidpunkten för prövningen av en ansökan.

Av 3 § framgår att med fondförvaltare avses fondbolag, fondföretag och förvaltningsbolag, dvs. företag som har rätt att driva fondverksamhet. Det innebär att ett företag som inte har rätt att driva fondverksamhet, inte har rätt att få ingå fondavtal.

Om fondförvaltaren uppfyller kraven, ska Pensionsmyndigheten bifalla ansökan. Det innebär att Pensionsmyndigheten ska ingå ett fondavtal med fondförvaltaren.

Om fondförvaltare inte uppfyller kraven, ska Pensionsmyndigheten avslå ansökan.

Om fondförvaltarens ansökan avser flera fonder, ska Pensionsmyndigheten göra en prövning för var och en av fonderna. Det innebär att det ska ingås ett fondavtal per fond (inte per fondförvaltare). Enligt 22 § får Pensionsmyndigheten bestämma ett högsta antal fondavtal som en fondförvaltare får ingå.

Bestämmelser om överklagande m.m. finns i 113 kap. 41 §.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag och synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 6 och 7.

17 d §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om föreskrifter som meddelas av regeringen.

I *första stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om ansökningsförfarandet enligt 17 c § första stycket.

Av *andra stycket* framgår att regeringen får meddela föreskrifter om kraven i 17 c § andra stycket 1, 7 och 8.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

19 §

I paragrafen finns bestämmelser om placering hos fondförvaltare.

Av paragrafen framgår att överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till en fond, om

1. fondförvaltaren och fonden uppfyller villkoren i fondavtalet, och
2. fondförvaltaren uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.

Det innebär t.ex. att överföring inte ska göras till en fond, om fondförvaltaren har förlorat sin rätt att driva fondverksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

22 §

I paragrafen finns bestämmelser om att Pensionsmyndigheten får begränsa antalet fonder som en fondförvaltare får erbjuda på fondtorget.

Ändringen är en följd av att det införs en ny paragraf om fondavtal, 17 c §, och innebär att Pensionsmyndigheten får bestämma ett högsta antal fondavtal som en fondförvaltare får ingå. Premiepensionssystemet bygger på att pensionsspararna ska erbjudas valbara fonder med olika placeringsinriktning och riskprofil. Varje fondförvaltare bör få möjlighet att erbjuda ett urval av fonder. Begränsningen, som kan variera över tiden, ska vara generell för fondförvaltarna i systemet. Begränsningar av fonderna får inte innebära en snedvridning av konkurrensen mellan fondförvaltarna (prop. 1998/99:98 s. 25 f. och 39).

Övervägandena finns i avsnitt 5 och 6.2.

23 §

I paragrafen finns bestämmelser om pensionsspararen har rätt att bestämma var de medel som för spararens räkning förs över enligt 18 § ska placeras.

Ändringen i *första stycket* är en följd av den nya lydelsen av 24 §.

Andra stycket är nytt. Bestämmelsen motsvarar nuvarande första stycket andra meningen.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1

24 §

I paragrafen finns bestämmelser om överföring av medel när pensionsrätt fastställs första gången.

Ändringen i *första stycket* innebär att Pensionsmyndigheten för nya pensionssparares räkning ska föra över medel motsvarande pensionsrätten till det s.k. förvalsalternativet, i dag AP7 Såfa. Bestämmelser om fördelningen av medlen finns i 5 kap. 1 § tredje stycket lagen om allmänna pensionsfonder. Enligt denna bestämmelse ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

Enligt 25 § ska Pensionsmyndigheten på begäran av pensionsspararen placera om spararens fondmedel på det sätt som spararen anger. Pensionsspararen ska upplysas om rätten att placera om fondmedlen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

25 §

I paragrafen finns bestämmelser om byte av fond.

Tredje stycket är nytt. Av bestämmelsen framgår att en begäran om byte av fond ska vara egenhändigt undertecknad av pensionsspararen.

Prop. 2017/18:247 Av 111 kap. 5 § framgår att elektronisk underskrift kan användas vid användning av självbetjäningstjänster på internet.
Övervägandena finns i avsnitt 9.

40 §

I paragrafen finns bestämmelser om avgifter från fondförvaltare.

Första stycket första strecksatsen, som är ny, innebär att Pensionsmyndigheten ska ta ut avgifter för handläggning av ansökan om att få ingå fondavtal.

Första stycket andra strecksatsen, som är ny, innebär att Pensionsmyndigheten ska ta ut avgifter för granskning av fondförvaltare och fonder.

Första stycket tredje strecksatsen motsvarar nuvarande andra strecksatsen och innebär att Pensionsmyndigheten ska ta ut avgifter för information om fonder.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar nuvarande 41 § andra stycket.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 11.

46 §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon.

Av *första stycket* framgår att marknadsföring eller försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet inte får ske via telefon, dvs. att telefonsamtal inte får utgöra ett led i marknadsföring eller försäljning av tjänster eller produkter på premiepensionsområdet. Med telefon avses taltelefonikommunikation, dvs. att det rör sig om ett muntligt telefonsamtal, oavsett vilken typ av telefon eller teknik som används. Förbudet gäller t.ex. marknadsföring och försäljning av efterlevandeskydd (livförsäkring) och förvaltningstjänster (t.ex. diskretionär förvaltning).

Av *andra stycket* framgår civilrättslig verkan av förbudet. Ett avtal som har ingåtts i strid med förbudet är ogiltigt. Pensionsspararen är då inte skyldig att betala för några tjänster eller produkter.

Av *tredje stycket* framgår marknadsrättslig verkan av förbudet. Ett handlande som strider mot första stycket ska vid tillämpning av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen anses som otillbörligt mot konsumenter. Ett sådant handlande kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 §§ marknadsföringslagen.

Paragrafen har delvis utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

108 kap.

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om ränta.

Ändringen i *första stycket* innebär att även den som är återbetalningskyldig i fråga om premiepension ska betala ränta på det återkrävda beloppet om Pensionsmyndigheten avseende det återkrävda beloppet har

träffat avtal om en avbetalningsplan eller medgett anstånd med betalningen. Prop. 2017/18:247

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

17 §

I paragrafen finns bestämmelser om premiepension.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår att basränta inte ska påföras om återkravet grundar sig på att premiepension har utbetalats för tid efter det att den försäkrade har avlidit.

Övervägandena finns i avsnitt 10.4 och 10.5.

19 §

I paragrafen finns bestämmelser om dröjsmålsränta.

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelserna om dröjsmålsränta ska tillämpas även på återkrav av premiepension som inte betalas i rätt tid.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

113 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om kapitlets innehåll.

Ändringen i *tredje stycket* är en följd av att en ny paragraf, 41 §, införs.

Övervägandena finns i avsnitt 6 och 11.

41 §

I paragrafen, som är ny, finns särskilda bestämmelser om beslut som rör fondförvaltare. Av den framgår att när det gäller beslut om en ansökan att ingå fondavtal med Pensionsmyndigheten och beslut om att påföra fondförvaltare avgift gäller förvaltningslagens bestämmelser om rättelse, ändring och överklagande.

Övervägandena finns i avsnitt 6 och 11.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *punkt 1* framgår att lagen träder i kraft den 1 juli 2018 i fråga om 64 kap. 25 och 46 §§ och i övrigt den 1 november 2018.

Bestämmelsen i 64 kap. 46 § ska inte tillämpas på avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om samarbetsavtal som Pensionsmyndigheten har ingått med fondförvaltare före den 1 november 2018. Det framgår av *punkt 2*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.

14.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

5 kap

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om AP-fondernas ändamål.

Ändringen i *andra stycket* är en följd av den nya lydelsen av 64 kap.

23 § socialförsäkringsbalken.

Ändringen i *tredje stycket* är en följd av den nya lydelsen av 64 kap.

24 § socialförsäkringsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

2 §

I paragrafen finns bestämmelser om samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten, m.m.

Ändringen i *första stycket* är en följd av de nya lydelserna av 64 kap. 3 och 19 §§ socialförsäkringsbalken och att det införs en ny paragraf i socialförsäkringsbalken, 64 kap. 17 c §.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

14.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

3 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om kapitlets tillämpningsområde.

Ändringen i *fjärde stycket* är en följd av att 4 a § upphör att gälla.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

8 §

I paragrafen finns bestämmelser om konsumentens ångerrätt och ångerfrist.

Ändringen i *andra stycket* är en följd av att 4 a § upphör att gälla.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

14.4 Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om lagens syfte.

Ändringen i *andra stycket* är en följd av att det införs en ny paragraf i socialförsäkringsbalken, 64 kap. 46 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

29 §

Prop. 2017/18:247

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningar för marknadsstörningsavgift.

Ändringen i *andra stycket* är en följd av att det införs en ny paragraf i socialförsäkringsbalken, 64 kap. 46 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

Lagförslag i betänkandet Fokus premiepension (SOU 2016:61) i relevanta delar

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 1 § i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §

Sjunde AP-fonden förvaltar fonder för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i socialförsäkringsbalken. Förvaltningen ska ske uteslutande i pensionsspararnas intresse.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 23 § andra stycket socialförsäkringsbalken, ska pensionsspararen kunna bestämma att medlen ska

1. placeras i en eller flera angivna fonder,
2. fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder, eller
3. fördelas mellan fonderna efter den risknivå som pensionsspararen anger.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 24 § *andra* stycket eller 26 § andra stycket socialförsäkringsbalken, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 24 § *första* stycket eller 26 § andra stycket socialförsäkringsbalken, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

Sjunde AP-fonden får ur var och en av fonderna ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för respektive fond. Om kostnaderna avser flera av fonderna, ska de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Sjunde AP-fonden ska ta emot medel till och betala medel från fonderna enligt de anvisningar som Pensionsmyndigheten lämnar.

Denna lag träder ikraft den 1 juli 2017.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Prop. 2017/18:247
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 56 kap. 5 och 9 §§, 64 kap. 14 och 24 §§, 108 kap. 15, 17 och 19 §§ samt rubriken närmast före 24 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

56 kap.

5 §

Inkomstpension, tilläggspension och garantipension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.

Allmän ålderspension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

9 §

Det som föreskrivs i 4 och 6 §§ gäller också i fråga om ökat uttag av allmän ålderspension.

Ökat uttag av premiepension kan dock tidigast göras från och med månaden efter den då ansökan kom in till Pensionsmyndigheten.

Det som föreskrivs i 4 och 6 §§ gäller också i fråga om ökat uttag av allmän ålderspension.

64 kap.

14 §

Vid övergång till premiepension i form av livränta ska pensionen bestämmas med utgångspunkt i tillgångarnas värde vid inlösen av innehavet.

Inlösen ska ske snarast efter det att begäran kom in till Pensionsmyndigheten, dock tidigast *månaden* före den då livräntan första gången ska betalas ut.

Inlösen ska ske snarast efter det att begäran kom in till Pensionsmyndigheten, dock tidigast *tre månader* före den då livräntan första gången ska betalas ut.

Val av fond när pensionsrätt fastställs första gången

När pensionsrätt fastställs första gången

24 §

Pensionsspararen ska upplysas om rätten att välja placering av de medel som avses i 23 § när pensionsrätt för premiepension första

När pensionsrätt för premiepension fastställs första gången för en pensionssparare ska Pensionsmyndigheten föra över de medel

gången har fastställts för honom eller henne.

Om pensionsspararen inte anmäler något val inom den tid som Pensionsmyndigheten beslutar, ska myndigheten föra över medlen till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Bestämmelser om fördelningen av medlen finns i 5 kap. 1 § andra stycket samma lag.

som avses i 23 § till sådan förvaltning som avses i 5 kap. 1 § tredje stycket lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Pensionsspararen ska i samband med överföringen upplysas om rätten att byta fond enligt 25 §.

108 kap.

15 §

Den som är återbetalnings-skyldig enligt bestämmelserna i 2–6, 8 eller 9 § ska betala ränta på det återkrävda beloppet om den handläggande myndigheten avseende det återkrävda beloppet har

1. träffat avtal med honom eller henne om en avbetalningsplan, eller

2. medgett honom eller henne anstånd med betalningen.

Räntan ska beräknas från den dag då avtalet om avbetalningsplanen träffades eller anståndet medgavs. Ränta ska dock inte betalas för tid innan återkravet har förfallit till betalning.

17 §

Den som är återbetalningsskyldig för premiepension enligt 2 § ska betala ränta på det felaktigt utbetalda beloppet med basränta enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) från utbetalningsdagen till och med dagen för Pensionsmyndighetens beslut om återkrav.

Bestämmelsen i första stycket tillämpas inte om återkravet grundar sig på att premiepension har utbetalats för månad efter den då den försäkrade avlidit.

Bestämmelsen i 15 § tillämpas inte i fråga om premiepension.

19 §

Om ett belopp som har återkrävts enligt bestämmelserna i 2–6, 8 eller 9 § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet.

Om ett belopp som har återkrävts enligt bestämmelserna i 2–9 §§ inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet.

För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar rättelagen Prop. 2017/18:247
(1975:635). Bilaga 1

*Bestämmelserna i första och
andra styckena tillämpas inte i
fråga om premiepension.*

Denna lag träder ikraft den 1 juli 2017.

Förteckning över remissinstanserna beträffande betänkandet Fokus premiepension (SOU 2016:61)

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter: Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Svea hovrätt, Förvaltningsrätten i Uppsala, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Pensionsmyndigheten (PM), Riksgäldskontoret, Finansinspektionen (FI), Ekonomistyrningsverket (ESV), Skatteverket, Konjunkturinstitutet, Sjunde AP-fonden (AP7), Kammarkollegiet, Statistiska Centralbyrån, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Statens tjänstepensionsverk, Konsumentverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Institutionen för nationalekonomi med statistik vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Nationalekonomiska institutionen och Knut Wicksells centrum för finansvetenskap vid Lunds universitet, Nationalekonomiska institutionen och Institutet för internationell ekonomi och/eller institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet, Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet, Konkurrensverket, Fondbolagens förening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Min Pension, Svenskt Näringsliv, Privattjänstemannakartellen (PTK), Stiftelsen institutet för framtidsstudier, Stockholms Handelskammare, Sveriges Kommuner och Landsting, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Riksförbundet Pensionärs Gemenskap, Sveriges Pensionärsförbund, Svensk Försäkring, Svenska Aktuarieföreningen, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Svenska Kommunal Pensionärernas Förbund, Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco), Sveriges Aktiesparares Riksförbund (Aktiespararna), Sveriges Pensionärs Riksförbund, Swedish House of Finance vid Handelshögskolan i Stockholm (SHoF) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Därutöver har yttrande inkommit från AMF Fonder AB, Didner & Gerge Fonder AB, Lärarnas Riksförbund och SPP Fonder AB.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Sveriges Riksbank, Arbetsgivaralliansen, Arbetsgivarföreningen KFO, Bankinstitutens arbetsgivarorganisation, FAR, Finansbolagens förening, Finansförbundet, Företagarna, Handelshögskolan i Stockholm, Konsumenternas Bank- och Finansbyrå, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Stockholms Handelskammare, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS), Sveriges Akademikers Centralorganisations studentråd, Stiftelsen institutet för framtidsstudier, Svenska aktuarieföreningen, Svenska Riskkapitalföreningen (SVCA), Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Sveriges Konsumenter.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att nuvarande 64 kap. 22 § ska betecknas 64 kap. 18 e §,
dels att den nya 64 kap. 18 e § ska ha följande lydelse,
dels att 64 kap. 3, 19, 40 och 41 §§ och 113 kap. 1 § samt rubriken närmast före 64 kap. 40 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 64 kap. 18 a–18 d, 22, 23 a och 23 b §§ och 113 kap. 41 §, samt närmast före 64 kap. 18 a–18 e och 113 kap. 41 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

64 kap. 3 §¹

Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare för premiepension. Myndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer.

Pensionsmyndigheten ska erbjuda pensionsspararna ett brett utbud av valbara värdepappersfonder med olika placeringsinriktning och riskprofil på ett fondtorg för premiepension.

Pensionsmyndigheten ska förvalta premiepensionsmedlen genom att

- 1. ingå avtal om att erbjuda en eller flera fonder på fondtorget (fondavtal) med fondförvaltare,*
- 2. ingå samarbetsavtal med Sjunde AP-fonden, och*
- 3. placera medlen i fonder.*

Pensionsmyndigheten ska granska att fondförvaltare och deras fonder på fondtorget uppfyller de i avtalen uppställda villkoren.

Med fondförvaltare avses i detta kapitel fondbolag, fondföretag och förvaltningsbolag enligt 1 kap. 1 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder.

¹ Senaste lydelse 2017:232.

Villkor i fondavtal

18 a §

Pensionsmyndigheten ska i fondavtal ställa upp affärsmässiga villkor och de särskilda villkor som krävs för att god sed på premiepensions-området ska kunna upprätthållas.

Fondavtalet ska även innehålla villkor om fondförvaltarens

1. affärsmodell, strategier och riktlinjer,

2. organisation och nyckelpersoner,

3. innehav och handel,

4. hantering av intressekonflikter,

5. marknadsföring,

6. tredjepartsförhållande och tredjepartsinformation,

7. deltagande i gransknings- och uppföljningsarbete, och

8. hållbarhetsarbete i förvaltningen av fonden.

För fondförvaltarens fond ska villkor ställas som innefattar

1. avkastningshistorik,

2. minsta tillåtna förvaltad kapital,

3. högsta andel av det totala fondkapitalet som förvaltas inom ramen för premiepensionssystemet, och

4. uppgifter om fondens innehav och fondens handel med värdepapper.

Ansökan om deltagande på fondtorget

18 b §

En fondförvaltare får ansöka hos Pensionsmyndigheten om att få ingå fondavtal med myndigheten.

18 c §

För att få ingå fondavtal ska fondförvaltaren

1. ha rätt att driva fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

2. uppfylla krav på verksamhetshistorik,

3. på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av förvaltarens fonder i premiepensionssystemet,

4. lämna sådan information som avses i 4 kap. 24 §² lagen om värdepappersfonder,

5. inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,

6. inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av Pensionsmyndigheten, med eller utan prisnedsättning, och

7. för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.

Beslut om godkännande

18 d §

Pensionsmyndigheten ska besluta att ingå fondavtal med fondförvaltare som uppfyller villkoren i 18 c § och de villkor som ställs i fondavtalet. Om

² Lydelse enligt prop. 2017/18:5 Bättre förutsättningar för fondsparande och hållbara val

villkoren inte är uppfyllda ska ansökan om att få ingå fondavtal avslås.

Antal fonder

18 e §³

Pensionsmyndigheten får bestämma det högsta antal fonder som en fondförvaltare samtidigt får ha registrerade på fondtorget för premiepension.

19 §⁴

Överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till fonder som har anmälts för registrering hos Pensionsmyndigheten och som förvaltas av fondförvaltare som

1. har rätt att driva fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

2. har slutit samarbetsavtal med myndigheten,

3. har åtagit sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av förvaltarens fonder i premiepensionssystemet,

4. har åtagit sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,

5. har åtagit sig att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av myndigheten, och

6. har åtagit sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat

Överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till fonder som uppfyller de villkor som ställs i fondavtalet och som förvaltas av fondförvaltare som uppfyller villkoren i 18 c §.

³ Senaste lydelse av tidigare 22§ 2010:110.

⁴ Senaste lydelse 2013:581.

fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.

Prop. 2017/18:247
Bilaga 3

22 §

Regeringen får meddela föreskrifter om villkoren i 18 a § tredje stycket 1–3 och 18 c § 2.

23 a §

En anmälan om val av fond enligt 24 § och en begäran om byte av fond enligt 25 § ska vara egenhändigt undertecknad av pensionsspararen.

23 b §

Marknadsföring eller försäljning av produkter på premiepensionsområdet får inte ske via telefon.

Ett avtal som har ingåtts i strid med första stycket är ogiltigt. Konsumenten är då inte skyldig att betala för levererade produkter.

Ett agerande som strider mot första stycket ska vid tillämpning av marknadsföringslagen (2008:486) anses utgöra otillbörlig marknadsföring mot konsumenter. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 §§ marknadsföringslagen.

Avgifter för registrering av och information om fonder

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för
- registrering av fonder, och
- information om fonder.

Avgifter för fondförvaltare

40 §

Fondförvaltare ska med avgifter täcka Pensionsmyndighetens kostnader för
- handläggning av ansökan enligt 18 b §,
- granskning av fondförvaltare och fonder enligt 3 § fjärde stycket, och
- information om fonder.

Bestämmelserna i 37 § andra stycket gäller även för sådana avgifter.

41 §

Uppgift om att avgifter får tas ut ska finnas i det avtal mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltaren som avses i 19 § 2.

Uppgift om att avgifter för granskning av fondförvaltare och fonder samt för information om fonder ska tas ut ska finnas i fondavtalet.

Bestämmelserna i 37 § andra stycket gäller även för sådana avgifter.

113 kap.

1 §⁵

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser i 2 §.

Vidare finns bestämmelser om

- ändring av beslut i 3–6 §§,
- omprövning av beslut i 7–9 §§,
- överklagande av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut i 10–15 §§,
- överklagande av allmän förvaltningsdomstols beslut i 16 och 17 §§,
- tidsfrister för begäran om omprövning och överklagande i 19 och 20 §§,
- handlingar till fel myndighet i 20 a §, och
- avvisningsbeslut i 21 §.

Slutligen finns särskilda bestämmelser om

- allmän ålderspension i 22–36 §§, och
- förmåner till efterlevande i 37–40 §§.

Slutligen finns särskilda bestämmelser om

- allmän ålderspension i 22–36 §§,
- förmåner till efterlevande i 37–40 §§, och
- beslut rörande fondförvaltare i 41 §.

Särskilda bestämmelser om beslut rörande fondförvaltare

41 §

I fråga om rättelse, ändring och överklagande av ett beslut enligt 64 kap. 18 d § om ansökan att ingå fondavtal med Pensionsmyndigheten och ett beslut enligt 64 kap. 40 § om att påföra en

⁵ Senaste lydelse 2013:82.

fondförvaltare en avgift gäller Prop. 2017/18:247
bestämmelserna i 36–49 §§ Bilaga 3
förvaltningslagen (2017:900).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §¹

Sjunde AP-fonden ska ingå i samarbetsavtal enligt 64 kap. 19 § 2 i socialförsäkringsbalken med Pensionsmyndigheten samt göra de åtaganden som anges i samma paragraf.

Sjunde AP-fonden ska ingå i samarbetsavtal enligt 64 kap. 3 § tredje stycket 2 i socialförsäkringsbalken med Pensionsmyndigheten och åta sig följande:

1. att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ i lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av Sjunde AP-fondens fonder i premiepensionssystemet,

2. att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,

3. att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av Pensionsmyndigheten, och

4. att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.

Fondbestämmelserna för de fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden får inte tillåta att medel delas ut till någon annan än Pensionsmyndigheten. Sjunde AP-fonden får inte heller genom fonderna utöva sådan fondverksamhet som avser förvaltning av specialfonder enligt 12 kap. i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

¹ Senaste lydelse 2013:571.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler¹

dels att 3 kap. 4 a § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 1 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Detta kapitel gäller för distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument.

Kapitlet gäller även för avtal utanför affärslokaler mellan en näringsidkare och en konsument om finansiella tjänster. Kapitlet gäller dock inte för ett sådant avtal, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor eller om avtalet omfattas av konsumentkreditlagen (2010:1846).

Bestämmelserna gäller inte för de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs inom ramen för ett avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser.

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§ *och 4 a § tredje stycket*.

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§.

Med finansiella instrument avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. Det som sägs i detta kapitel om finansiella instrument gäller också andra finansiella produkter.

8 §³

Ångerfristen börjar löpa den dag då avtalet ingås. Vid avtal om livförsäkring börjar ångerfristen dock löpa den dag då konsumenten får kännedom om att försäkringsavtalet kommit till stånd.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket, 4 § andra stycket *eller 4 a § tredje stycket* kommer konsumenten till handa.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket *eller 4 § andra stycket* kommer konsumenten till handa.

¹ Lydelse av lagens rubrik enligt 2014:14.

² Senaste lydelse 2014:221.

³ Senaste lydelse 2014:221.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanserna beträffande promemorian Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter: Riksrevisionen, Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Stockholm, Justitiekanslern, Domstolsverket, Kommerskollegium, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Pensionsmyndigheten (PM), Riksgäldskontoret, Finansinspektionen (FI), Ekonomistyrningsverket (ESV), Sjunde AP-fonden (AP7), Kammarkollegiet, Statskontoret, Konsumentverket, Institutionen för nationalekonomi med statistik på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet, Konkursverket, Fondbolagens förening, FAR, Landsorganisationen i Sverige (LO), Min Pension, Näringslivets Regelnämnd, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), SPF Seniorerna, Svensk Försäkring, Svenska Aktuarieföreningen, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco), Sveriges advokatsamfund, Sveriges Aktiesparares Riksförbund (Aktiespararna), Sveriges Konsumenter, Swedish House of Finance vid Handelshögskolan i Stockholm (SHoF), och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Därutöver har yttrande inkommit från Dahlgren & Partners Advokatfirma, Didner & Gerge Fonder AB, Eligo Asset Management AB, IKC fonder AB, Independent Investment Group Sweden AB, Insiderfonder AB, Jusek, Länsförsäkringar fondförvaltning AB, Mats Svensson 2000 AB, Privattjänstemannakartellen (PTK), Skagen AS, Skandia Liv AB, Småspararguiden, Sparbankernas Riksförbund, Spiltan fonder AB, SPP Fonder AB, Sveriges läkarförbund, Swedbank AB och Tellus fonder AB.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Riksrevisionen, FAR, Finansbolagens förening, Konsumenternas Bank- och Finansbyrå, Föreningen NIX-telefon, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Kontakta, Nationalekonomiska institutionen och Institutet för internationell ekonomi och/eller institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet, Näringslivets Delegation för Marknadsrätt, Sveriges Pensionärers Riksförbund och Swedish Direct Marketing Association (SWEDMA).

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 64 kap. 41 § ska upphöra att gälla,

dels att 56 kap. 5 och 9 §§, 64 kap. 1, 3, 14, 19, 24 och 40 §§, 108 kap. 15, 17 och 19 §§, 113 kap. 1 § och rubrikerna närmast före 64 kap. 24 och 40 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 64 kap. 17 a–17 d, 25 a och 46 §§ och 113 kap. 41 §, och närmast före 64 kap. 17 a, 17 c, 25 a och 46 §§ och 113 kap. 41 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

56 kap.

5 §

<i>Inkomstpension, tilläggspension och garantipension</i> får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.	<i>Allmän ålderspension</i> får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.
---	---

Bestämmelserna i första stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

9 §¹

Det som föreskrivs i 4 och 6 §§ gäller också i fråga om ökat uttag av allmän ålderspension.

Ökat uttag av premiepension kan dock tidigast göras från och med månaden efter den då ansökan kom in till Pensionsmyndigheten.

64 kap.

1 §

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser om premiepension i 2–6 §§.

Vidare finns bestämmelser om

– uttag av premiepension i 7–14 §§,	
– kapitalförvaltning, m.m. i 15–22 §§,	
– val och byte av fond i 23–27 §§,	
– ändrad pensionsrätt i 28–31 §§,	
– skadestånd i 32–36 §§, <i>och</i>	– skadestånd i 32–36 §§,
– kostnader för premiepensionsverksamheten i 37–45 §§.	– kostnader för premiepensionsverksamheten i 37–45 §§, <i>och</i>

¹ Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

3 §²

Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare för premiepension. Myndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer.

Pensionsmyndigheten är försäkringsgivare för premiepension. *Pensionsmyndigheten ska erbjuda pensionsspararna valbara fonder med olika placeringsinriktning och riskprofil på ett fondtorget för premiepension.* Myndighetens verksamhet i fråga om premiepension ska bedrivas enligt försäkringsmässiga principer.

Pensionsmyndigheten ska förvalta premiepensionsmedlen genom att

1. ingå avtal om att erbjuda en fond på fondtorget (fondavtal) med fondbolag, fondföretag eller förvaltningsbolag enligt 1 kap. 1 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder (fondförvaltare),

2. ingå samarbetsavtal med Sjunde AP-fonden, och

3. placera medlen i fonder.

Pensionsmyndigheten ska granska att

1. fondförvaltare och fonder löpande uppfyller villkoren i fondavtalen, och

2. fondförvaltare löpande uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.

Ytterligare bestämmelser om Pensionsmyndighetens verksamhet m.m. finns i lagen (2017:230) om Pensionsmyndighetens försäkringsverksamhet i premiepensionssystemet.

14 §

Vid övergång till premiepension i form av livränta ska pensionen bestämmas med utgångspunkt i tillgångarnas värde vid inlösen av innehavet.

Inlösen ska ske snarast efter det att begäran kom in till Pensionsmyndigheten, dock tidigast

Inlösen ska ske snarast efter det att begäran kom in till Pensionsmyndigheten, dock tidigast *tre*

² Senaste lydelse 2017:232.

månaden före den då livräntan första gången ska betalas ut.

månader före den månad då livräntan första gången ska betalas ut.

Prop. 2017/18:247
Bilaga 5

Pensionsmyndighetens fondavtal

17 a §

Pensionsmyndighetens fondavtal ska vara affärsmässiga och i övrigt innehålla de villkor som krävs för att kunna upprätthålla god sed på premiepensionsområdet.

I fråga om en fondförvaltare ska ett fondavtal innehålla villkor om

1. affärsmodell, strategier och riktlinjer,

2. organisation och nyckelpersoner,

3. innehav av och handel med finansiella instrument,

4. hantering av intressekonflikter,

5. marknadsföring,

6. tredjepartsförhållande och tredjepartsinformation,

7. deltagande i gransknings- och uppföljningsarbete, och

8. hållbarhetsarbete vid fondförvaltning.

I fråga om fonden ska ett fondavtal innehålla villkor om

1. minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet, och

2. innehav av och handel med finansiella instrument.

17 b §

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om villkoret i 17 a § tredje stycket 1.

Ansökan om fondavtal

17 c §

En fondförvaltare får ansöka hos Pensionsmyndigheten om att få ingå fondavtal med myndigheten.

Pensionsmyndigheten ska bifalla ansökan, om

1. fondförvaltaren uppfyller krav på verksamhetshistorik,

2. fondförvaltaren lämnar och åtar sig att lämna sådan information som avses i 4 kap. 24 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

3. fondförvaltaren åtar sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ lagen om värdepappersfonder till pensions sparare som har valt eller överväger att välja förvaltarens fond i premiepensionssystemet,

4. fondförvaltaren åtar sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,

5. fondförvaltaren åtar sig att, med eller utan prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av Pensionsmyndigheten,

6. fondförvaltaren åtar sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnader som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, och då ange hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna,

7. fonden uppfyller krav på avkastningshistorik,

8. fonden uppfyller krav på minsta tillåtna förvaltad kapital utanför premiepensionssystemet, och

9. fondförvaltaren och fonden i övrigt uppfyller villkoren i fondavtalet.

17 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter

om ansökningsförfarandet enligt 17 c § första stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om kraven i 17 c § andra stycket 1, 7 och 8.

Prop. 2017/18:247
Bilaga 5

19 §³

Överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till *fonder som har anmälts för registrering hos Pensionsmyndigheten och som förvaltas av fondförvaltare som*

1. *har rätt att driva fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,*

2. *har slutit samarbetsavtal med myndigheten,*

3. *har åtagit sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 4 kap. 15, 16 a och 18 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av förvaltarens fonder i premiepensionssystemet,*

4. *har åtagit sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,*

5. *har åtagit sig att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av myndigheten, och*

6. *har åtagit sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.*

Överföring enligt 18 § första stycket 1 får göras till *en fond, om*

1. *fondförvaltaren och fonden uppfyller villkoren i fondavtalet, och*

2. *fondförvaltaren uppfyller kraven i 17 c § andra stycket 2–6.*

³ Senaste lydelse 2013:581.

24 §⁴

Pensionsspararen ska upplysas om rätten att välja placering av de medel som avses i 23 § när pensionsrätt för premiepension första gången har fastställts för honom eller henne.

När pensionsrätt för premiepension fastställs första gången för en pensionssparare ska Pensionsmyndigheten föra över de medel som avses i 23 § till sådan förvaltning som avses i 5 kap. 1 § tredje stycket lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Om pensionsspararen inte anmäler något val inom den tid som Pensionsmyndigheten beslutar, ska myndigheten föra över medlen till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder). Bestämmelser om fördelningen av medlen finns i 5 kap. 1 § andra stycket samma lag.

Egenhändigt undertecknande

25 a §

En begäran om byte av fond enligt 25 § ska vara egenhändigt undertecknad av pensionsspararen.

Avgifter för registrering av och information om fonder

Avgifter från fondförvaltare

40 §

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för

- registrering av fonder, och*
- information om fonder.*

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för

- handläggning av ansökan enligt 17 c §,*
- granskning av fondförvaltare och fonder enligt 3 § tredje stycket, och*
- information om fonder.*

⁴ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon

46 §

Marknadsföring eller försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet får inte ske via telefon.

Ett avtal som har ingåtts via telefon är ogiltigt. Pensions-spararen är då inte skyldig att betala för några tjänster eller produkter.

En handling som strider mot första stycket ska vid tillämpning av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses som otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 §§ marknadsföringslagen.

108 kap.

15 §

Den som är återbetalnings-skyldig enligt bestämmelserna i 2–6, 8 eller 9 § ska betala ränta på det återkrävda beloppet om den handläggande myndigheten avse-
ende det återkrävda beloppet har

Den som är återbetalnings-skyldig enligt bestämmelserna i någon av 2–9 §§ ska betala ränta på det återkrävda beloppet om den handläggande myndigheten avse-
ende det återkrävda beloppet har

1. träffat avtal med honom eller henne om en avbetalningsplan, eller
2. medgett honom eller henne anstånd med betalningen.

Räntan ska beräknas från den dag då avtalet om avbetalningsplanen träffades eller anståndet medgavs. Ränta ska dock inte betalas för tid innan återkravet har förfallit till betalning.

17 §⁵

Den som är återbetalningsskyldig för premiepension enligt 2 § ska betala ränta på det felaktigt utbetalda beloppet med basränta enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) från utbetalningsdagen till och med dagen för Pensionsmyndighetens beslut om återkrav.

⁵ Senaste lydelse 2011:1434.

Bestämmelsen i 15 § tillämpas inte i fråga om premiepension.

Första stycket tillämpas inte om återkravet grundar sig på att premiepension har betalats ut för tid efter det att den försäkrade avlidit.

19 §⁶

Om ett belopp som har återkrävts enligt bestämmelserna i 2–6, 8 eller 9 § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet.

Om ett belopp som har återkrävts enligt *någon av* bestämmelserna i 2–9 §§ inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet.

För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635).

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas inte i fråga om premiepension.

113 kap.

1 §⁷

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser i 2 §.

Vidare finns bestämmelser om

- ändring av beslut i 3–6 §§,
- omprövning av beslut i 7–9 §§,
- överklagande av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut i 10–15 §§,
- överklagande av allmän förvaltningsdomstols beslut i 16 och 17 §§,
- tidsfrister för begäran om omprövning och överklagande i 19 och 20 §§,
- handlingar till fel myndighet i 20 a §, och
- avvisningsbeslut i 21 §.

Slutligen finns särskilda bestämmelser om

– allmän ålderspension i 22–36 §§, och	– allmän ålderspension i 22–36 §§,
– förmåner till efterlevande i 37–40 §§.	– förmåner till efterlevande i 37–40 §§, och
	– beslut som rör fondförvaltare i 41 §.

Särskilda bestämmelser om beslut som rör fondförvaltare

41 §

I fråga om rättelse, ändring och överklagande av följande beslut av Pensionsmyndigheten gäller be-

⁶ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

⁷ Senaste lydelse 2013:82.

stämmelserna i 36–49 §§ förvaltningslagen (2017:900):

Prop. 2017/18:247

Bilaga 5

1. Beslut enligt 64 kap. 17 c § om ansökan att ingå fondavtal med Pensionsmyndigheten.

2. Beslut enligt 64 kap. 40 § om att ta ut avgift från fondförvaltare.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018 i fråga om 64 kap. 25 a och 46 §§ och i övrigt den 1 november 2018.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om samarbetsavtal som Pensionsmyndigheten har ingått med fondförvaltare före den 1 november 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 1 och 2 §§ lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §¹

Sjunde AP-fonden förvaltar fonder för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i socialförsäkringsbalken. Förvaltningen ska ske utslutande i pensionsspararnas intresse.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 23 § andra stycket socialförsäkringsbalken, ska pensionsspararen kunna bestämma att medlen ska

1. placeras i en eller flera angivna fonder,
2. fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder, eller
3. fördelas mellan fonderna efter den risknivå som pensionsspararen anger.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 24 § *andra* stycket eller 26 § andra stycket socialförsäkringsbalken, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

När medel förs över med stöd av 64 kap. 24 § *första* stycket eller 26 § andra stycket socialförsäkringsbalken, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

Sjunde AP-fonden får ur var och en av fonderna ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för respektive fond. Om kostnaderna avser flera av fonderna, ska de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Sjunde AP-fonden ska ta emot medel till och betala ut medel från fonderna enligt de anvisningar som Pensionsmyndigheten lämnar.

2 §²

Sjunde AP-fonden ska ingå samarbetsavtal enligt 64 kap. 19 § 2 socialförsäkringsbalken med Pensionsmyndigheten *samt göra de åtaganden som anges i samma paragraf.*

Sjunde AP-fonden ska ingå samarbetsavtal enligt 64 kap. 3 § *andra stycket* 2 socialförsäkringsbalken med Pensionsmyndigheten *och åta sig att uppfylla kraven i 17 c § andra stycket 3–6.*

Fondbestämmelserna för de fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden får inte tillåta att medel delas ut till någon annan än Pensionsmyndigheten. Sjunde AP-fonden får inte heller genom fonderna utöva sådan fondverksamhet som avser förvaltning av specialfonder enligt 12 kap. lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa

¹ Senaste lydelse 2010:1281.

² Senaste lydelse 2013:571.

investeringsfonder.

Prop. 2017/18:247
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den 1 november 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler¹

dels att 3 kap. 4 a § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 1 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Detta kapitel gäller för distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument.

Kapitlet gäller även för avtal utanför affärslokaler mellan en näringsidkare och en konsument om finansiella tjänster. Kapitlet gäller dock inte för ett sådant avtal, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor eller om avtalet omfattas av konsumentkreditlagen (2010:1846).

Bestämmelserna gäller inte för de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs inom ramen för ett avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser.

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§ *och 4 a § tredje stycket.*

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§.

Med finansiella instrument avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. Det som sägs i detta kapitel om finansiella instrument gäller också andra finansiella produkter.

8 §³

Ångerfristen börjar löpa den dag då avtalet ingås. Vid avtal om livförsäkring börjar ångerfristen dock löpa den dag då konsumenten får kännedom om att försäkringsavtalet kommit till stånd.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket, 4 § andra stycket *eller 4 a § tredje*

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket *eller 4 § andra stycket kommer*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2014:14
3 kap. 4 a § 2014:221.

² Senaste lydelse 2014:221.

³ Senaste lydelse 2014:221.

Anmärkning: Ändringar av 3 kap. 1, 4 a och 8 §§ har föreslagits i prop. 2017/18:129 Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning.

stycket kommer konsumenten till konsumenten till handa.
handa.

Prop. 2017/18:247
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Härigenom föreskrivs att 1 och 29 §§ marknadsföringslagen (2008:486) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2017/18:77 Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

– *socialförsäkringsbalken,*

- lagen (1992:1672) om paketresor,
- tobakslagen (1993:581),
- lotterilagen (1994:1000),
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
- lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster,
- lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- lagen (2010:751) om betaltjänster,
- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölksersättning och tillskottsning,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden,
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter,
- lagen (2016:415) om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalnings-transaktioner,

- lagen (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel, och
- lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

29 §¹

En näringsidkare får åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift) om näringsidkaren, eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar, uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot

- 7 §,
- 8 § och någon av bestämmelserna i 9, 10, 12–17 §§,
- 18 §,
- 20 §, eller
- någon av bestämmelserna i bilaga I till direktiv 2005/29/EG.

Desamma gäller om en näringsidkare uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i

– 64 kap. 46 § *socialförsäkringsbalken*,

– 14 § första stycket 2 eller 3 eller 14 a § första stycket 2 eller 3 tobakslagen (1993:581),

– 7 kap. 3 § alkohollagen (2010:1622),

– 8 kap. 7 § första stycket, 8, 9 eller 14 § första eller andra stycket samt 15 kap. 4 § radio- och tv-lagen (2010:696),

– 11 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller 8 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet när det gäller ett erbjudande som inte är riktat bara till andra än konsumenter,

– 11 § första stycket 2 eller 12 § lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller också en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt har bidragit till överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

¹ Senaste lydelse 2017:427

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-04-17

Närvarande: F.d. justitierådet Leif Thorsson samt justitieråden Erik Nymansson och Dag Mattsson

Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem

Enligt en lagrådsremiss den 29 mars 2018 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder),
3. lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
4. lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kansliråden Fredrik Opander och Anne-Therése Zetterström.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

64 kap.

17 a §

I paragrafen anges att Pensionsmyndighetens fondavtal ska vara affärsmässiga och att de ska innehålla vissa angivna villkor.

Av lagrådsremissen framgår att Pensionsmyndighetens fondavtal – i likhet med nuvarande samarbetsavtal mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna – ska vara standardavtal och att samma villkor således ska gälla för alla fondförvaltare. Enligt Lagrådets mening bör detta förhållande även framgå av lagtexten.

Enligt vad som anges i remissen står det, såsom i dag, Pensionsmyndigheten fritt att, vid sidan av de villkor som framgår av paragrafen, ställa upp ytterligare villkor i fondavtalen. Det förhållandet att paragrafen inte utesluter att ytterligare villkor tas in i avtalen bör framgå av dess ordalydelse. Detta kan ske genom att ordet ”minst” tas in före ordet ”innehålla” i den första meningen i andra respektive tredje stycket.

17 c §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur ett avtal om fondavtal ska ingås mellan en fondförvaltare och Pensionsmyndigheten. Tanken är att ett sådant avtal ingås efter ansökan hos myndigheten och att myndig-

heten ska bifalla ansökningen om vissa i paragrafen uppräknade förutsättningar är uppfyllda.

Som paragrafen är utformad kan det uppstå tvekan om ett fondavtal skulle kunna komma till stånd på annat sätt än det i lagen föreskrivna, dvs. med stöd av allmänna avtalsrättsliga regler. Lagtexten bör preciseras så att det står klart att detta inte är möjligt.

Vidare bör det av den sista punkten framgå att det är Pensionsmyndigheten som ensidigt bestämmer vilka villkor i fondavtalet som ska vara uppfyllda. Saken kan ha betydelse vid ett överklagande av ett beslut av myndigheten att avslå en begäran om fondavtal; det ska då inte finnas något egentligt utrymme för rätten att göra en annan bedömning av vilka villkor som ska vara uppfyllda.

Lagrådet föreslår att paragrafen utformas enligt följande.

Ett fondavtal ingås efter ansökan av fondförvaltaren hos Pensionsmyndigheten. Om ansökningen bifalls, är ett avtal ingånget mellan fondförvaltaren och myndigheten.

Pensionsmyndigheten ska bifalla ansökningen, om

--:--:--

9. fondförvaltaren och fonden i övrigt uppfyller de villkor i fondavtalet som Pensionsmyndigheten bestämmer.

23 §

Eftersom valrätt inte föreligger när medel överförs första gången, bör första stycket första meningen i paragrafen förslagsvis lyda så:

Pensionsspararen har rätt att bestämma var de medel som för spararens räkning förs över enligt 18 § ska placeras, utom i det fall som avses i 24 §.

40 §

I paragrafens första stycke anges att Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för handläggning av ansökan enligt 17 c §, granskning av fondförvaltare och fonder enligt 3 § tredje stycket och information om fonder.

Som närmare utvecklats under föredragningen är avsikten att Pensionsmyndigheten ska täcka samtliga de aktuella kostnaderna genom avgifter och att dessa kostnader således inte ska belasta pensionsspararna som kollektiv. Mot denna bakgrund bör i paragrafen ordet ”får” ersättas med ”ska”.

46 §

I paragrafen finns ett förbud mot marknadsföring och försäljning via telefon av tjänster och produkter på premiepensionsområdet, med såväl civilrättslig som marknadsrättslig påföljd.

Av paragrafen bör tydligare framgå att den civilrättsliga påföljden – ogiltighet av avtalet – kan göras gällande endast av pensions spararen. Det bör också tydliggöras att ogiltigheten träffar inte bara ett avtal som ingås i telefon utan också ett avtal som ingås senare men där en marknadsföring med telefon kan anses ha varit ett led i avtalets ingående. Det kan noteras att detta ska gälla även om det senare avtalet skulle upprättas skriftligen efter ytterligare diskussioner mellan parterna.

I paragrafen behöver däremot inte uttryckligen anges att pensions spararen vid ogiltighet av avtalet inte är skyldig att betala för några tjänster eller produkter; detta ligger i själva påföljden.

Det ska anmärkas att bestämmelsen – som den är utformad – inte föreskriver någon yttersta tidsgräns för när pensions spararen kan göra gällande ogiltigheten. Det utesluter inte att en domstol vid tillämpning av paragrafen skulle kunna komma fram till att det av allmänna principer följer att pensions spararen ändå måste reagera inom viss tid.

Lagrådet föreslår att paragrafen utformas enligt följande.

Marknadsföring eller försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet får inte ske via telefon.

Ett avtal som har ingåtts i strid med förbudet i första stycket får inte göras gällande mot pensions spararen.

Ett handlande som strider mot förbudet i första stycket ska vid tillämpning av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses som otillbörligt mot konsumenter. Ett sådant handlande kan medföra marknadsstömningsavgift enligt 29–36 §§ marknadsföringslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2018. Äldre bestämmelser ska dock alltiämt gälla för samarbetsavtal som tecknats före den dagen. Samarbetsavtalen kan sägas upp bl.a. om de ”inte längre är förenliga med ändrade rättsliga förutsättningar för premiepensions systemets funktion”, då under förutsättning att Pensionsmyndigheten på en gång säger upp samtliga samarbetsavtal (§ 14.2 andra stycket i de allmänna villkoren för samarbetsavtal). I promemorian har antagits att Pensionsmyndigheten ska säga upp samtliga avtal den 1 juli 2018 till upphörande den 1 oktober 2018. Fram till lagändringarnas ikraftträdande synes dock samarbetsavtalen vara förenliga med förutsättningarna för systemets funktion. Det får förutsättas att uppsägningarna av samarbetsavtalen sker vid den senare tidpunkt då lagändringarna träder i kraft.

Om en förvaltare inom viss tid som Pensionsmyndigheten ska ge till känna ansöker om att få teckna fondavtal enligt den föreslagna 64 kap. 17 c §, fortsätter samarbetsavtalet att gälla till dess myndigheten meddelat beslut om bifall eller avslag till ansökan. Avslås ansökan beträffande någon fond ska den avregistreras. När en förvaltares samtliga fonder har avregistrerats upphör samarbetsavtalet att gälla.

När en fond avregistrerats ska enligt § 6.4 i de allmänna villkoren Pensionsmyndighetens andelsinnehav avvecklas på det sätt som myndigheten bestämmer. Enligt vad som anges i remissen förväntas drygt

260 fonder, med ett fondkapital på 170 miljarder kr, inte uppfylla kraven för att få fondavtal. Vilka effekter detta får för pensionssparares tillgodohavanden bör redovisas i det fortsatta beredningsarbetet.

Prop. 2017/18:247
Bilaga 6

Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen

1 §

Paragrafens andra stycke innehåller en förteckning ”bl.a.” över lagar där det finns bestämmelser om marknadsföring. Redan av formuleringen framgår att förteckningen inte är fullständig. Ändå uppdateras den, enligt vad som upplysts, mycket ofta. Den synes inte fylla någon egentlig funktion – till skillnad från bestämmelsen om marknadsstörningsavgift i 29 § – och Lagrådet föreslår att andra stycket upphävs.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 april 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Y Johansson, Hallengren, Bucht, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Ekström, Fritzon, Eneroth

Föredragande: statsrådet Bolund

Regeringen beslutar proposition Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem